

Vysoká škola ekonomická v Praze

Bakalárska práca

2015

Zuzana Pitková

Vysoká škola ekonomická

Fakulta podnikohospodářská

Študijný odbor: Arts management

Názov bakalárskej práce:

Rozbor kandidatúry mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry

Autorka bakalárskej práce: Zuzana Pitková

Vedúci bakalárskej práce: prof. Petr Dostál, M.A., Ph.D.

Prehlásenie

Prehlasujem, že som bakalársku prácu na tému „*Rozbor kandidatúry mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry*“ vypracovala samostatne s využitím literatúry a informácií, na ktoré sa v práci odkazujem.

V Prahe dňa

.....

Podpis študenta

Pod'akovanie

Chcela by som sa pod'akovať prof. Petrovi Dostálovi, M.A., Ph.D. za odborné vedenie tejto bakalárskej práce, najmä za ochotu, pomoc, dôveru a poskytnutie užitočných a cenných rád pri písaní práce.

Názov bakalárskej práce:

Rozbor kandidatúry mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry

Abstrakt:

Táto práca je zameraná na rozbor procesu budovania projektu kandidatúry mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry. V teoretickej časti je popísaná úloha kultúry v Európskej únii a súťaž Európske hlavné mesto kultúry, najmä jej kritériá a proces výberu držiteľov titulu z aspirujúcich miest. Cieľom praktickej časti je rozanalyzovať kandidatúru mesta Prešov, porovnať ju s víťaznou kandidatúrou mesta Košice, vysvetliť príčiny prehry mesta Prešov a preskúmať jeho mieru zapojenia do víťazného projektu mesta Košice, ktoré bolo držiteľom titulu v roku 2013.

Kľúčové slová:

Európske hlavné mesto kultúry, kandidatúra, mesto Prešov, mesto Košice

Title of the Bachelor's Thesis:

Analysis of the city of Prešov's candidacy for the title of European Capital of Culture

Abstract:

The thesis is focused on the analysis of the building process of the city of Prešov's candidacy for the title of European Capital of Culture. The theoretical part describes the role of culture in the European Union and the title European Capital of Culture – especially its criteria and the process of selecting title holders from aspiring cities. The aim of the thesis is to analyze the city of Prešov's candidacy, to compare it with the winning candidacy of the city of Košice, explain the causes of Prešov's loss and examine its degree of involvement in the winning project of the city of Košice, which was the title holder in 2013.

Key words:

European Capital of Culture, candidacy, the city of Prešov, the city of Košice

Obsah

1.	Úvod.....	10
2.	Európska únia a kultúra.....	11
2.1	Úvod	11
2.2	Základ kultúry v EÚ	11
2.3	Inštitúcie a orgány EÚ v oblasti kultúry	11
2.3.1	Európsky parlament.....	11
2.3.2	Rada Európskej únie.....	12
2.3.3	Výbor regiónov	12
2.3.4	Agentúry Európskej únie.....	12
2.3.5	Európska komisia	13
2.4	Financovanie kultúry v EÚ	13
2.4.1	Program Kreatívna Európa.....	14
2.4.2	Podprogram Kultúra	15
2.4.3	Podprogram MEDIA	15
2.4.4	Ceny programu Kreatívna Európa a osobitné podujatia	16
2.5	Záver.....	17
3.	Európske hlavné mesto kultúry	18
3.1	Úvod	18
3.2	História Európskeho hlavného mesta kultúry.....	18
3.3	EHMK 2007-2019	18
3.3.1	Ciele EHMK.....	18
3.3.2	Prístup k akcii.....	19
3.3.3	Kritériá kultúrneho programu.....	19
3.3.4	Predloženie prihlášok	20
3.3.5	Výberová komisia	20
3.3.6	Predbežný výber	20
3.3.7	Konečný výber	21
3.3.8	Vymenovanie	21
3.3.9	Monitorovacia a poradenská komisia.....	21
3.3.10	Cena.....	22
3.3.11	Hodnotenie	22

3.4	Záver	22
4.	Kandidatúra mesta Prešov na EHMK	23
4.1	Úvod	23
4.2	História mesta Prešov	23
4.3	Ciele a vízia	23
4.4	(ne)Objavený drahokam	24
4.4.1	Drahokam Európy	25
4.4.2	Otvorená myseľ	25
4.4.3	Kreatívna budúcnosť	26
4.4.4	Eko mesto	27
4.5	Návrh a vypracovanie kandidatúry	27
4.6	Organizačná štruktúra	28
4.6.1	Asociácia	29
4.6.2	Koordinačná rada	29
4.6.3	Generálny riaditeľ	29
4.6.4	Umelecký riaditeľ	30
4.6.5	Koordinátor pre nepriame projekty a investičné aktivity	30
4.6.6	Finančný riaditeľ	30
4.6.7	Riaditeľ pre komunikáciu	30
4.7	Finančný plán	31
4.8	SWOT analýza	33
4.8.1	Silné stránky	33
4.8.2	Slabé stránky	34
4.8.3	Príležitosti	34
4.8.4	Hrozby	34
4.9	Riziká	34
4.10	Záver	35
5.	Kandidatúra mesta Košice na EHMK 2013	36
5.1	Úvod	36
5.2	Základné informácie o meste Košice	36
5.3	Východiská a ciele	36
5.4	Košice Interface 2013	37
5.4.1	Transformačný Interface	37

5.4.2	Otvorený Interface.....	37
5.4.3	Interface dialógu.....	38
5.4.4	Environmentálny Interface	38
5.5	Organizačná štruktúra.....	38
5.6	Finančný plán	40
5.7	Záver.....	41
6.	Vyhodnotenie a dopad súťaže o titul EHMK 2013	42
6.1	Úvod	42
6.2	Druhé kolo súťaže o titul EHMK 2013	42
6.3	Hlasovanie výberovej komisie a výsledok súťaže.....	43
6.4	Spolupráca mesta Košice s mestom Prešov v rámci EHMK 2013.....	44
6.4.1	Projekt Pentapolitana.....	44
6.4.2	Dopad projektu Pentapolitana na mesto Prešov	44
6.5	Záver.....	46
7.	Záver.....	47
8.	Zoznam literatúry	48
8.1	Knižné zdroje.....	48
8.2	Internetové zdroje	48
9.	Zoznam obrázkov a tabuliek	50
9.1	Zoznam obrázkov	50
9.2	Zoznam tabuliek	50
10.	Prílohy	51
10.1	Zoznam príloh.....	51
10.2	Prílohy.....	51

1. Úvod

Jedným zo základných práv Európskej únie je podpora, ochrana a rozvoj kultúry. Európska únia vyzdvihuje bohatstvo, rozmanitosť, ale zároveň aj spoločné prvky kultúry jej členských štátov, pomocou nej chce spájať občanov a zvýšiť mieru porozumenia a tolerancie. Európska únia zároveň vidí veľký potenciál v kultúrnych a kreatívnych sektoroch, prostredníctvom ktorých sa otvárajú nové pracovné miesta, znižuje sa nezamestnanosť a zvyšuje sa konkurencieschopnosť malých a stredných podnikov. Cena Európske hlavné mesto kultúry je jedným z nástrojov na dosiahnutie týchto cieľov. Mesto Prešov sa uchádzalo o titul EHMK 2013 v rámci Slovenska. Po najtesnejšej prehre s mestom Košice tento titul nezískalo. Napriek prehre mal Prešov vypracovanú veľmi kvalitnú kandidatúru, ktorej analýza tvorí prevažnú časť tejto práce. Preto sú v práci rozobrané a nájdené odpovede na tri základné otázky: Akú úlohu zastáva kultúra v Európskej únii a ktorej jej inštitúcie sa kultúrou zaoberajú? Ako prebiehala kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry? Prečo prehralo mesto Prešov a ako s mestom spolupracovalo víťazné mesto Košice?

Teoretická časť práce sa bude zaoberať prvou otázkou. Budú popísané inštitúcie a organizácie EÚ, ktoré zodpovedajú za koordináciu, implementáciu či financovanie kultúry. Osobitný priestor bude venovaný programu Kreatívna Európa, rámcovému programu v správe Európskej komisie pre podporu kultúry a audiovizuálnych sektorov na roky 2014-2020, ktorý sa zameriava ako na ochranu a podporu európskej kultúrnej a jazykovej rozmanitosti a kultúrneho bohatstva Európy, tak aj na inteligentný, udržateľný hospodársky rast. Druhá kapitola predstaví cenu Európske hlavné mesto kultúry, ktorá je jednou z cien programu Kreatívna Európa. Priblíži sa história EHMK a jej jednotlivé fázy až do súčasnosti, ciele a kritériá udelenia ceny, proces podávania prihlášok, priebeh predbežného a konečného výberu, možnosť získania ceny Meliny Mercouri, úloha výberovej a monitorovacej a poradenskej komisie.

Hneď v úvode praktickej časti bude poskytnutý krátky exkurz do histórie a súčasnosti mesta Prešov a následne začne analýza kandidatúry mesta Prešov na EHMK 2013, ktorá bude tvoriť väčšinu praktickej časti. Čitateľ sa zoznámi s celou kandidatúrou, od cieľov a východísk kandidatúry, načrtnutia koncepcie kandidatúry a jej nosných častí až po organizačnú štruktúru, plán nákladov a finančného zabezpečenia projektu. Taktiež bude poskytnutá vlastná SWOT analýza a analýza rizík.

Štvrtá kapitola v krátkosti nahliadne do kandidatúry mesta Košice a porovná jej organizačnú štruktúru a finančný plán s mestom Prešov. V poslednej kapitole sa popíše záverečné druhé kolo súťaže o titul EHMK, proces hlasovania a dôvody vymenovania mesta Košice Európskym hlavným mestom kultúry 2013 výberovou komisiou. Na záver bude rozobraná miera spolupráce mesta Košice s mestom Prešov v rámci EHMK 2013.

2. Európska únia a kultúra

2.1 Úvod

Európska únia sa snaží aj pomocou kultúry spájať ľudí z jej všetkých členských krajín. V tejto kapitole bude popísaná úloha kultúry v „živote“ Európskej únie. Veľká časť bude zameraná na inštitúcie a organizácie EÚ, ktoré sa či už celé alebo sčasti zaoberajú kultúrou, jej koordináciou, financovaním a implementáciou, nariadeniami a vyhláškami v jej sfére. Osobitne bude popísaný program Kreatívna Európa a jeho podprogramy Kultúra a MEDIA, ktoré podporujú a posilňujú kultúrne i kreatívne sektory.

2.2 Základ kultúry v EÚ

Vznik Európskej únie v roku 1993 a podpísanie Maastrichtskej zmluvy, neznamenal len začiatok voľného pohybu tovaru, služieb, osôb a peňazí, ale aj rozširovanie, prehľbovanie a uchovávanie kultúry Európy. V Zmluve o fungovaní Európskej únie, Charte Základných práv Európskej únie, článku 167 Kultúra sa píše o povinnostiach EÚ a jej členských štátov v oblasti kultúry. *„EÚ má pomáhať rozvíjať kultúry členských štátov, rešpektovať ich rozdielnosť, ale zároveň prinášať ich spoločné kultúrne dedičstvo do popredia. EÚ má taktiež podporovať spoluprácu medzi členskými štátmi v oblasti zlepšovania znalostí a rozširovania kultúry a histórie, konzervácie a ochrany kultúrneho dedičstva, nekomerčných kultúrnych výmen, umeleckej a literárnej tvorby vrátane audiovizuálneho sektoru a spolupráci s tretími krajinami a medzinárodnými organizáciami v oblasti kultúry.“*¹ Európska únia má viacero inštitúcií a orgánov, ktoré sa či už priamo alebo nepriamo zaoberajú kultúrou, jej podporou, propagáciou a financovaním.

2.3 Inštitúcie a orgány EÚ v oblasti kultúry

2.3.1 Európsky parlament

V Európskom parlamente pôsobí v oblasti kultúry Výbor pre kultúru a vzdelávanie. Tento výbor sa zaoberá šírením kultúry, kultúrnym dedičstvom, kultúrnou a jazykovou rozmanitosťou, vzdelávaním, audiovizuálnou politikou, kultúrnymi a vzdelávacími aspektmi informačnej spoločnosti, mládežou a športom. Takisto má vo svojej kompetencii schvaľovanie nových zákonov a dohliadanie nad programami ako program Erasmus+ - program pre vzdelávanie, odbornú prípravu, mládež a šport, program Kreatívna Európa, ktorý sa zameriava na podporu európskych kultúrnych a kreatívnych sektorov a program Európa pre občanov.²

¹ EUROPEAN UNION. *Consolidated treaties: Charter of fundamental rights*. Luxemburg: Publications Office of the European Union, 2010, s. 121-122. ISBN 978-92-824-2577-0.

² EURÓPSKY PARLAMENT. Výbory: Kultúra a vzdelávanie. *Európsky parlament* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/committees/sk/cult/home.html>

2.3.2 Rada Európskej únie

Rada EÚ sa môže konať v desiatich rôznych zloženiach, podľa toho, aká téma sa prerokováva. Rada pre vzdelávanie, mládež, kultúru a šport (EYCS) sa sústreďuje na kultúrne dedičstvo, napomáhanie kultúre, tvorivej činnosti a športu, podporu mobility študentov a pedagógov. Aj keď sú oblasti vzdelávania, mládeže, kultúry a športu v právomoci jednotlivých štátov, Rada EYCS poskytuje priestor pre spoluprácu a výmenu informácií a skúseností. Ministri členských štátov pôsobiaci vo sfére vzdelávania, kultúry, mládeže, médií, komunikácie a športu tvoria Radu EYCS, stretávajú sa 3-4-krát za rok, z čoho dvakrát v kompletnom zložení. Na rokovaní Rady EYCS sa vo väčšine prejednávajú a schvaľujú opatrenia a odporúčania, ktoré podporujú a stimulujú jednotlivé sféry. Niektoré tieto schválenia však môžu mať veľký dopad na celú EÚ jej občanov ako napríklad schválenie programu Erasmus+ či Kreatívna Európa. V audiovizuálnych záležitostiach a vo vzájomnom uznávaní diplomov môže Rada EYCS dokonca prijať aj legislatívne akty. V súčasnosti sa Rada EYCS zameriava na dodržanie cieľov a stratégií Európa 2020, najmä v okruhu vzdelávania a mládeže, produkcie tvorivého digitálneho obsahu a rozvoja prínosu kultúry.³

2.3.3 Výbor regiónov

Komisia pre vzdelávanie, mládež, kultúru a výskum (EDUC) má kľúčovú zodpovednosť za politiky a aktivity týkajúce sa týchto oblastí na lokálnej a regionálnej úrovni v Európskej únii. Komisia EDUC je tiež kľúčovým hráčom v rozvoji regionálnych a inovačných stratégií a na využitie plného potenciálu informačných a komunikačných technológií v prospech spoločnosti. Komisia EDUC poskytuje fórum pre zástupcov lokálnych a regionálnych orgánov pre umožnenie príspevkov do iných európskych inštitúcií a výmenu osvedčených postupov v týchto oblastiach.⁴

2.3.4 Agentúry Európskej únie

Výkonná agentúra pre vzdelávanie, audiovizuálny sektor a kultúru (EACEA) je zodpovedná za riadenie určitých častí európskych programov financovania v oblastiach vzdelávania, kultúry, audiovizie, športu, občianstva a dobrovoľníctva. EACEA má na starosti väčšinu aspektov riadenia programov, vrátane vypracovania podmienok a pokynov pre možnosti financovania, hodnotenia žiadostí, výberu projektov a podpisovania zmlúv projektov, finančného riadenia, kontaktov s príjemcami, monitorovania projektov (priebežné a záverečné správy a kontroly) a návštev na mieste projektu.

³ EURÓPSKA RADA, RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. Rada pre vzdelávanie, mládež, kultúru a šport (EYCS) *Európska Rada, Rada Európskej Únie* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z:

<http://www.consilium.europa.eu/sk/council-eu/configurations/eyscs/>

⁴ COMMITTEE OF THE REGIONS. Education, Youth, Culture and Research (EDUC). *Committee of the Regions* [online]. [cit. 2015-04-21]. Dostupné z:

<http://cor.europa.eu/en/activities/commissions/educ/Pages/educ.aspx>

Agentúra riadi európske programy ako Kreatívna Európa, Erasmus+ či Európa pre občanov. V kompetenciách EACEA je tiež informovanie a podpora žiadateľov a prijímateľov, šírenie a využívanie výsledkov projektov a prispievanie k európskym znalostiam a expertízam.⁵

2.3.5 Európska komisia

Európska komisia je výkonným orgánom Európskej únie. Komisia predkladá návrhy právnych aktov, presadzuje práva EÚ, určuje ciele a priority, riadi a vykonáva politiky a rozpočet, zastupuje EÚ na medzinárodnej scéne. Komisia sa skladá z kolégia komisárov, ktorí sa stretávajú raz týždenne. Komisia má v správe svoje generálne riaditeľstvá a útvary, ktoré majú na starosti určité časti politiky, vytvárajú návrhy právnych predpisov, riadia programy financovania a komunikačné činnosti. V kultúrnej sfére má Komisia vo svojej správe program Kreatívna Európa, čo je rámcový program pre podporu kultúry a audiovizuálnych sektorov na roky 2014-2020.⁶

2.4 Financovanie kultúry v EÚ

Financovanie kultúry je dôležité nielen kvôli zachovaniu a ochrane kultúrneho dedičstva, našej histórie a tradícií, ale aj kvôli tomu, že kultúrny a kreatívny sektor vie vďaka podpore Európskej únie poskytnúť nové pracovné miesta a tým pomáhať znižovať nezamestnanosť. V roku 2009 bolo v EÚ v piatich hlavných kultúrnych sektoroch ekonomickej aktivity (vydavateľské aktivity, produkcia televíznych programov, videí a hudby, tvorba programov a vysielania, kreatívne umenie a zábavný priemysel, knihovníctvo, archívniectvo, múzeá a ďalšie kultúrne aktivity) zamestnaných 3,6 milióna ľudí, čo tvorilo 1,7% z celkovej zamestnanosti. Vďaka štatistickým údajom EÚ tiež vieme, že 18% študentov vysokých škôl v EÚ študuje odbory súvisiace s kultúrou, z čoho 8,5% v oblasti humanitných vied, 4% umenie, 4% architektúru a 1,5% žurnalistiku a informačné vedy.⁷

Európska únia pomohla financovať prostredníctvom Európskeho fondu regionálneho rozvoja od roku 2007 aktivity v kultúrnej sfére, a to konkrétne oblasti ochrany a zachovania kultúrneho dedičstva vo výške 3,3 miliardy eur, v oblasti rozvoja infraštruktúry v kultúrnej sfére 2,2 miliardy eur a v rámci podpory kultúrnych služieb 555 miliónov eur. Od roku 1998 financovala výskum a technologický rozvoj 150 miliónmi eur. V súčasnosti pomáha finančnými prostriedkami v sektore kultúry prostredníctvom programov Erasmus+, COSME (zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov), Horizont 2020 (výskum a inovácia) a Kreatívna Európa.⁸

⁵ EUROPEAN COMMISSION. *EACEA: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency* [online]. [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/about-eacea_en

⁶ EURÓPSKA KOMISIA. Informácie o Európskej komisii. *Európska komisia* [online]. [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/about/index_sk.htm

⁷ EUROPEAN UNION. *Cultural statistics* [online]. Luxemburg: Publications Office of the European Union, 2011, s. 45-84 [cit. 2015-04-26]. ISBN 978-92-79-16396-8. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3930297/5967138/KS-32-10-374-EN.PDF/07591da7-d016-4065-9676-27386f900857?version=1.0>

⁸ EURÓPSKA ÚNIA. *Politiky Európskej únie: Kultúra a audiovizuálna oblasť*. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2014, s. 7. ISBN 978-92-79-41553-1.

2.4.1 Program Kreatívna Európa

Program Kreatívna Európa má posilňovať európske kultúrne a kreatívne sektory. Kreatívna Európa, nadväzujúc na predchádzajúci program Kultúra a program MEDIA (ktoré podporovali kultúrne a audiovizuálne sektory viac ako 20 rokov), sa zameriava ako na ochranu a podporu európskej kultúrnej a jazykovej rozmanitosti a kultúrneho bohatstva Európy tak aj na inteligentný, udržateľný a inkluzívny hospodársky rast.⁹ Kreatívna Európa podporuje:

- a) *„iniciatívy v kultúrnej sfére, ktoré propagujú cezhraničnú spoluprácu, platformy, siete a literárny preklad*
- b) *iniciatívy audiovizuálneho sektora, ktoré propagujú rozvoj, distribúciu alebo prístup k audiovizuálnym dielam*
- c) *medzi sektorovú spoluprácu, vrátane záručného zariadenia a politiky nadnárodnej spolupráce*“¹⁰

a to najmä:

- d) *„projekty cezhraničnej spolupráce medzi kultúrnymi a kreatívnymi organizáciami v rámci aj mimo Európskej únie*
- e) *tvorbu sietí na pomoc kultúrnym a kreatívnym sektorom pôsobiť medzinárodne a posilniť ich konkurencieschopnosť*
- f) *preklad a propagácia literárnych diel naprieč európskymi trhmi*
- g) *platformy kultúrnych operátorov propagujúcich nových umelcov a stimulujúcich európske programy kultúrnych a umeleckých diel*
- h) *budovanie kapacít a vyučenie profesionálov v audiovizuálnej sfére*
- i) *rozvoj fikcie, animácie, kreatívnych dokumentov a video hier pre európsku kinematografiu, televízne trhy a ďalšie platformy*
- j) *distribúciu a predaj audiovizuálnych diel v rámci aj mimo Európy*
- k) *filmové festivaly propagujúce európske filmy*
- l) *prostriedky na medzinárodnú koprodukciiu filmov*
- m) *rozvoj publika na podporu filmovej gramotnosti a na zvýšenie záujmu o európske filmy pomocou širokého rozsahu udalostí*“¹¹

Ciele Kreatívnej Európy sú pomôcť kultúrnym a kreatívnym sektorom chopiť sa príležitostí digitálneho veku a globalizácie, umožniť sektorom dosiahnuť ich ekonomický potenciál, čím zároveň prispieť k udržateľnému rastu, zamestnanosti a sociálnej súdržnosti, sprístupniť

⁹ EURÓPSKA ÚNIA. *Politiky Európskej únie: Kultúra a audiovizuálna oblasť*. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2014, s. 7-8. ISBN 978-92-79-41553-1.

¹⁰ EUROPEAN COMMISSION. *Creative Europe: Supporting Europe's cultural and creative sectors*. *European Commission* [online]. [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/opportunities/index_en.htm

¹¹ EUROPEAN COMMISSION. *Creative Europe: The European Union programme for the cultural and creative sectors 2014-2020*. Luxemburg: Publications Office of the European Union, 2013. ISBN 978-92-79-32444-4.

európskym kultúrnym a mediálnym sektorom nové medzinárodné príležitosti, trhy a publiká a ochraňovať a podporovať európsku kultúrnu a jazykovú rozmanitosť a kultúrne bohatstvo.¹²

Tento program zahŕňa aj poskytovanie finančných prostriedkov pre 250 000 umelcov a profesionálov v oblasti kultúry, 2 000 kín, 800 filmov a 4 500 knižných prekladov.

Program Kreatívna Európa je zložený z dvoch podprogramov: podprogram Kultúra na podporu umenia, kultúrneho dedičstva a ďalších kultúrnych oblastí a podprogram MÉDIA na podporu audiovizuálneho sektora. Rozpočet Kreatívnej Európy je 1,46 miliardy eur v rámci siedmych rokov, čo je o 9% viac ako činil rozpočet kultúrnych programov v predchádzajúcom období. Z rozpočtu bude najmenej 56% alokovaných na podprogram MÉDIA a najmenej 31% na podprogram Kultúra.¹³

2.4.2 Podprogram Kultúra

Podprogram Kultúra stimuluje pomocou dostupných možností financovania kultúrne organizácie, podporuje rozmanité, ale aj spoločné európske dedičstvo, cezhraničné šírenie umeleckých a kultúrnych diel, medzinárodnú mobilitu profesionálov v kultúrnej sfére. Konkrétne sú podporené programy:¹⁴

- a) Cezhraničná spolupráca – financovanie projektov medzinárodnej spolupráce, ktoré zapájajú organizácie z rôznych krajín
- b) Preklad literárnych diel – zvýšenie rozsahu prekladov, propagácie a počtu čitateľov európskej literatúry cez tradičné a digitálne kanály
- c) Európske siete – vytváranie európskych sietí kultúrnych organizácií, čo napomáha kultúrnym sektorom prispôbiť sa zmene a posilniť ich schopnosť fungovať na medzinárodnej úrovni
- d) Platformy na prezentáciu nových európskych talentov – financovanie platforiem na vyvíjanie komunikačných aktivít, rozvíjanie európskej stratégie v súvislosti s budovaním značky a s vytváraním európskej značky kvality, prezentovanie európskych umelcov a ich cezhraničný pohyb, rozvoj a vplyv na publikum

2.4.3 Podprogram MEDIA

Podprogram MEDIA sa zameriava na podporu vytvárania, šírenia a propagovania európskeho filmového a audiovizuálneho priemyslu. Financovaním tohto podprogramu sa podporujú

¹² EUROPEAN COMMISSION. *Creative Europe: The European Union programme for the cultural and creative sectors 2014-2020*. Luxemburg: Publications Office of the European Union, 2013. ISBN 978-92-79-32444-4.

¹³ EUROPEAN COMMISSION. *Creative Europe: Supporting Europe's cultural and creative sectors*. *European Commission* [online]. [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/opportunities/index_en.htm

¹⁴ EURÓPSKA ÚNIA. *Program Kreatívna Európa, čo mi ponúka?: Príručka pre profesionálov v audiovizuálnych a kultúrnych sektoroch*. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2014. ISBN 978-92-79-30957-1.

inovácie a konkurencieschopnosť, odborné vzdelávanie, profesionálny rozvoj, cezhraničné koprodukcie a práca s publikom. Konkrétne ide o programy:¹⁵

- a) Odborné vzdelávanie pre profesionálov v audiovizíi – rozvíjanie systémov a postupov profesionálov a organizácií v audiovizuálnej sfére, financovanie kurzov, seminárov a iných školiacich podujatí
- b) Financovanie vývoja audiovizuálnych projektov – financovanie vývojových fáz animovaných, dokumentárnych a hraných filmov a videohier so zámerom zvyšovania ich kvality, implementácie, medzinárodnej príťažlivosti a trhovej hodnoty
- c) Financovanie vysokokvalitnej európskej televíznej produkcie – prínos kvalitného obsahu európskemu publiku, rozširovanie televíznych programov a spolupráce medzi producentmi a vysielateľmi, propagácia nezávislých televíznych projektov
- d) Vstup na nové trhy a propagácia európskych audiovizuálnych diel – aktivity rozvíjajúce medzinárodné koprodukcie a zvyšujúce šírenie európskych filmov
- e) Financovanie európskych filmových festivalov – propagácia európskych diel skrz financovanie filmových festivalov, najmä tých, ktoré prezentujú diela z krajín s menej rozvinutým filmovým priemyslom, podporujú filmovú gramotnosť a rozvíjajú spoluprácu s publikom
- f) Cezhraničný predaj a distribúcia európskych filmov – zvyšovanie konkurencieschopnosti európskych predajcov a distribútorov, posúvanie európskych filmov na svetové trhy (kategória financovania – festivaly)
- g) Oslovenie publika – stratégie práce s publikom, inovatívne a tvorivé spôsoby ich oslovenia, filmová gramotnosť za účelom zviditeľnenia a šírenia európskych filmov (kategória financovania – siete kín a práca s publikom)
- h) Financovanie medzinárodných filmových koprodukcí – rozvoj kultúrne rozmanitých filmových diel, spolupráca s medzinárodnými partnermi s cieľom šírenia diel na svetové trhy (kategória financovania – koprodukčné fondy)

2.4.4 Ceny programu Kreatívna Európa a osobitné podujatia

Prostredníctvom cien programu Kreatívna Európa sa EÚ snaží poukázať na špičkovú kvalitu, úspech a prínos európskych aktivít a projektov v kultúrnych a audiovizuálnych sektoroch. Tieto ocenenia sú zároveň aj prezentáciou a propagáciou umelcov, ich diel, profesionálov a pracovníkov v kultúrnej sfére. Sú to ocenenia a podujatia:¹⁶

- a) Cena Európskej únie za literatúru – prínos do súčasnej európskej literatúry, každý rok sa víherca vyberá z jednej tretiny členských krajín EÚ
- b) Ceny EBBA (European Border Breakers Awards) – víhercami je 10 hudobníkov, odovzdávanie cien je vysielané na internetovej stránke YouTube a európskych televíznych staniciach
- c) Cena Európskej únie za súčasnú architektúru – udeľuje sa každé dva roky

¹⁵ tamtiež

¹⁶ tamtiež

- d) Cena Európskej únie za ochranu kultúrneho dedičstva – odmeňuje subjekty najlepšie sa starajúce o kultúrne dedičstvo a udeľuje ceny v štyroch kategóriách – ochrana, výskum, oddanosť v službe zo strany jednotlivcov a organizácií, vzdelávanie, školenie a zvyšovanie povedomia
- e) Cena Európskej únie MEDIA – ocenený je filmový projekt s najväčším potenciálnym predajom, ktorý sa uchádzal o financovanie a ktorý sa má uviesť v kinách
- f) Značka Európske kultúrne dedičstvo – ocenenie pamiatok, ktoré boli kľúčovými v európskej histórii a integrácii, čím sa napomáha posilneniu pocitu spolupatričnosti a povedomia o európskej histórii
- g) Európske hlavné mestá kultúry – vyzdvihnutie kultúrneho bohatstva a rozmanitosti EÚ a jej miest

2.5 Záver

Cieľom Európskej únie v oblasti kultúry je nie len ochraňovať a zachovávať kultúrne dedičstvo, históriu a tradície, ale aj podporovať kultúrne a kreatívne sektory, pretože vďaka jej podpore sú schopné vytvárať nové pracovné miesta a tým pomáhať znižovať nezamestnanosť. V EÚ je za vydávanie nariadení, koordináciu, exekúciu či financovanie kultúry zodpovedný Výbor pre kultúru a vzdelávanie, Rada pre vzdelávanie, mládež, kultúru a šport, Komisia pre vzdelávanie, mládež, kultúru a výskum, Výkonná agentúra pre vzdelávanie, audiovizuálny sektor a kultúru a Európska komisia. Komisia má vo svojej správe program Kreatívna Európa - rámcový program pre podporu kultúry a audiovizuálnych sektorov na roky 2014-2020.

3. Európske hlavné mesto kultúry

3.1 Úvod

Európske hlavné mesto kultúry je jedna z cien programu Kreatívna Európa. Prostredníctvom tejto ceny chce Európska únia vyzdvihnúť bohatstvo a rozmanitosť európskych miest. V tejto kapitole bude rozobraná cena EHMK. Na začiatku bude priblížený vznik a história EHMK až do súčasnosti. Prevažná časť kapitoly sa zameria na fázu EHMK 2007-2019 a teoreticky popíše kritériá programu, priebeh súťaže – od vypracovania prihlášok, priebežného a konečného výberu, vyhodnotenia, až po vymenovanie mesta či úlohu výberovej a monitorovacej a poradenskej komisie.

3.2 História Európskeho hlavného mesta kultúry

Nápad a implementácia projektu EHMK boli iniciatívou gréckej ministerky kultúry Meliny Mercouri a projekt bol schválený Európskou úniou 13. júna 1985. Odvtedy prešlo EHMK tromi hlavnými fázami. Prvá fáza (1985-1996) zahŕňovala prvé mestá EHMK, ktoré pochádzali z každého z vtedajších dvanástich členských štátov. V tejto fáze ešte EHMK nemalo legislatívne ukotvenie, boli vnútroštátnou aktivitou. Väčšina miest bola nominovaná svojim štátom a mala menej ako dva roky na prípravu programu, čo vyústilo v problémy s financovaním a implementáciou programov. V druhej fáze (1997-2004) sa stalo EHMK 19 miest zo 14 krajín. Kritéria výberu a uzávierky boli implementované od roku 1998, čo napomohlo pokroku v oblasti programovania EHMK a zvyšovaniu ambícií programu. EHMK takisto zabezpečilo väčšiu centralitu EÚ, vďaka tomu, že sa dostalo pod hlavné európske kultúrne programy, najprv Kaleidoskop a potom Kultúra 2000. V tejto fáze sa začali zvyšovať prostriedky na financovanie EHMK. Tretia fáza (2005-2019) je zatiaľ najviac extenzívna, zahŕňala 29 miest z 20 krajín, z čoho 10 krajín bolo novými členskými štátmi (pridané po roku 2004). Bol vytvorený legislatívny rámec EHMK a program tiež zahrnul formálne kritéria európskeho rozmeru v súlade s Maastrichtskou zmluvou a jasnejšie usmernenia poroty. Tieto rozhodnutia prispeli k predefinovaniu kritérií výberu a posilnili monitorovanie a proces vyhodnotenia. V roku 2013 Európsky parlament, Rada ministrov a Európska komisia začali pracovať na novom legislatívnom rámci pre ďalšiu fázu EHMK na roky 2020-2033.¹⁷

3.3 EHMK 2007-2019

3.3.1 Ciele EHMK

a) „Všeobecné:

- *ochrana a podpora rozmanitosti kultúr v Európe, zdôrazňovanie ich spoločných črt, zvyšovanie pocitu príslušnosti občanov EÚ k spoločnému kultúrnemu priestoru*

¹⁷ GARCIA, Beatriz a Tamsin COX. *European Capitals of Culture: Success Strategies and Long-Term Effects* [online]. European Union, 2013, s. 10 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL-CULT_ET%282013%29513985_EN.pdf

- *posilňovanie príspevku kultúry dlhodobého rozvoja miest v súlade s ich stratégiami a prioritami*

b) Osobitné:

- *rozširovanie rozsahu, rozmanitosti a európskeho rozmeru kultúrnej ponuky miest aj prostredníctvom medzinárodnej spolupráce*
- *rozširovanie prístupu ku kultúre a účasti na nej*
- *posilňovanie kapacít kultúrneho sektora a jeho prepájania s ostatnými sektormi*
- *zvyšovanie medzinárodnej popularity miest skrz kultúru*¹⁸

3.3.2 Prístup k akcii

O titul sa uchádzajú mestá, ktoré sú schopné zapojiť aj okolité oblasti. Počet hlavných miest kultúry nemôže byť v danom roku viac ako dve, pričom sa titul udeľuje len jednému mestu z dvoch členských štátov podľa harmonogramu. Mestá členských štátov držia titul jeden rok podľa harmonogramu poradia (príloha č.1). Všetky prihlášky musia obsahovať kultúrny program európskeho rozmeru, ktorý vychádza hlavne z kultúrnej spolupráce, v súlade s cieľmi programu. Kultúrny program sa vytvára zvlášť pre rok Európskeho hlavného mesta kultúry, pričom zdôrazňuje európsku pridanú hodnotu. Program musí byť v súlade s vnútroštátnymi kultúrnymi stratégiami a politikami daných členských štátov alebo s regionálnymi kultúrnymi stratégiami, s podmienkou neobmedzenosti počtu miest, ktoré by mohli byť Európskymi hlavnými mestami kultúry na základe týchto stratégií a politík. Dĺžka programu je jeden rok, prípadne aj kratšie obdobie, ak to mestá riadne odôvodnia. Mestá vymenované v tom istom roku si musia prepojiť programy. Mestá môžu zapojiť do programu aj okolité regióny.¹⁹

3.3.3 Kritériá kultúrneho programu

Kultúrny program je rozdelený do dvoch kategórií – Európsky rozmer a Mesto a občania. „*Kategória Európsky rozmer je zameraná na:*

- *uľahčenie spolupráce kultúrnych subjektov, umelcov a miest príslušných členských krajín a iných členských krajín v kultúrnej sfére*
- *zdôraznenie bohatstva európskej kultúrnej rozmanitosti*
- *vyzdvihnutie spoločných prvkov európskych kultúr*“²⁰

„*Kategória Mesto a občania sa zameriava na:*

¹⁸ Európska únia. Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1622/2006/ES z 24. októbra 2006 o činnosti Spoločenstva na podporu projektu Európske hlavné mesto kultúry na roky 2007 a ž 2019. In: *Úradný vestník Európskej únie*. 2006, s. 3. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006D1622&from=CS>

¹⁹ tamtiež

²⁰ Európska únia. Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1622/2006/ES z 24. októbra 2006 o činnosti Spoločenstva na podporu projektu Európske hlavné mesto kultúry na roky 2007 a ž 2019. In: *Úradný vestník Európskej únie*. 2006, s. 2. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006D1622&from=CS>

- podporu zapojenia občanov v mestách a okolí, zvyšovanie ich záujmu aj záujmu občanov zo zahraničia
- trvalú udržateľnosť a neoddeliteľnú súčasť programu na dlhodobom kultúrnom a sociálnom rozvoji miest“²¹

3.3.4 Predloženie prihlášok

Všetky príslušné členské štáty musia uverejniť výzvu na predloženie prihlášok najneskôr šesť rokov pred začatím príslušného podujatia. Vo všetkých výzvach na predloženie prihlášok pre mestá, ktoré sa uchádzajú o titul, musí byť odkaz na vyššie uvedené kritériá a usmernenia dostupné na internetových stránkach Komisie. Uzávierka predkladania prihlášok v rámci každej výzvy je stanovená na maximálne desať mesiacov po zverejnení výzvy. V predložených prihláškach v rámci výziev musí byť predstavená osnova programu, ktorú má v pláne kandidátske mesto uskutočniť v danom roku. Dané členské štáty sú zodpovedné za informovanie Komisie o prihláškach.²²

3.3.5 Výberová komisia

Úlohou výberovej komisie je hodnotenie prihlášok miest uchádzajúcich sa o titul a odporúčenie návrhu na jedno z miest daného členského štátu. Výberová komisia sa skladá z trinástich členov, z čoho sú siedmi členovia vybraní na návrh európskych inštitúcií (Európskeho parlamentu, Rady, Komisie a Výboru regiónov) a šiesti sú vybraní daným členským štátom po porade s Komisiou. Následne daný členský štát výberovú komisiu vymenuje. Výberová komisia určí svojho predsedu z osôb, ktoré boli navrhnuté európskymi inštitúciami. Členovia výberovej komisie na základe návrhu európskych inštitúcií sú nominovaní na maximálne tri roky, z čoho Európskym parlamentom sú navrhnutí dvaja členovia na dva roky, Komisiou sú navrhnutí dvaja členovia na jeden rok, Radou sú navrhnutí dvaja členovia na tri roky a Výborom regiónov je navrhnutý jeden člen na tri roky. Všetci členovia výberovej komisie musia byť nezávislými odborníkmi bez konfliktu záujmov, čo sa týka miest uchádzajúcich sa o titul a dostatočne skúsenými a znalými v oblasti kultúry, kultúrneho rozvoja miest alebo organizácie EHMK.²³

3.3.6 Predbežný výber

Najneskôr päť rokov pred začiatkom podujatia sa na podnet daného členského štátu zvolá výberová komisia na predbežné výberové stretnutie. Výberová komisia má za úlohu vyhodnotenie prihlášok miest, ktoré predložili prihlášku. Po vyhodnotení prihlášok výberová komisia vyberie užší kruh kandidátskych miest, napíše správu o prihláškach kandidátskych

²¹ Európska únia. Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1622/2006/ES z 24. októbra 2006 o činnosti Spoločenstva na podporu projektu Európske hlavné mesto kultúry na roky 2007 a ž 2019. In: *Úradný vestník Európskej únie*. 2006 s. 3. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006D1622&from=CS>

²² Európska únia. Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1622/2006/ES z 24. októbra 2006 o činnosti Spoločenstva na podporu projektu Európske hlavné mesto kultúry na roky 2007 a ž 2019. In: *Úradný vestník Európskej únie*. 2006. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006D1622&from=CS>

²³ tamtiež

miest a vydá pre ne odporúčania. Výberová komisia musí následne predložiť správu danej členskej krajine a Komisii, na základe čoho dotknutá krajina formálne schváli užší výber kandidátskych miest.²⁴

3.3.7 Konečný výber

Každé z kandidátskych miest užšieho výberu skompletizuje svoju prihlášku a postúpi ju svojmu štátu, ktorý ju predloží Komisii. Po deviatich mesiacoch od predbežného výberového stretnutia sa na podnet dotknutého členského štátu stretne výberová komisia za účelom konečného výberu. Výberová komisia zhodnotí každý zmenený a doplnený program kandidátskych miest v užšom výbere, či je v súlade s kritériami stanovenými pre EHMK a s odporúčaniami výberovej komisie vydaných na základe priebežného výberového stretnutia. Výberová komisia po zhodnotení vydá správu o programoch kandidátov užšieho výberu a podá odporúčanie vymenovania jedného mesta za Európske hlavné mesto kultúry.²⁵

3.3.8 Vymenovanie

Dotknutý členský štát navrhne mesto, ktoré by malo byť Európskym hlavným mestom kultúry, a svoj návrh oznámi najneskôr štyri roky pred začiatkom podujatia Európskemu parlamentu, Rade, Komisii a Výboru regiónov. Návrh musí byť odôvodnený na základe správy výberovej komisie, pričom sa zohľadnia odporúčania výberovej komisie. Európsky parlament musí do troch mesiacov od doručenia oznámenia návrhu dotknutých členských krajín postúpiť Komisii svoje stanovisko. Komisia vypracuje odporúčanie so zohľadnením stanoviska Európskeho parlamentu a správy výberových komisií a postúpi ho Rade, ktorá na základe tohto odporúčania oficiálne vymenuje dané mestá za Európske hlavné mestá kultúry roku, na ktorý boli vymenované.²⁶

3.3.9 Monitorovacia a poradenská komisia

Monitorovacia a poradenská komisia je zriadená s účelom monitorovať plnenie cieľov a kritérií činnosti a poskytnúť podporu a odbornú pomoc EHMK od ich navrhnutia až do začiatku podujatia EHMK. Komisia sa skladá zo siedmich odborníkov, ktorí sú navrhnutí Európskym parlamentom, Radou, Komisiou a Výborom regiónov (viď výberová komisia). Takisto môže daná členská krajina dať návrh na pozorovateľa do komisie. Mesto držiace titul EHMK vypracuje pre Komisiu správu o pokroku do troch mesiacov pred každým stretnutím monitorovacej a poradenskej komisie. Komisia po každej schôdzi zhodnotí stav prípravy podujatia a vypracuje správu, kde prípadne uvedie kroky, ktoré je potreba uskutočniť. Správy majú byť zvlášť pozorné na európsku pridanú hodnotu podujatia s dbaním na kritéria EHMK a odporúčania výberovej komisie a monitorovacej a poradenskej komisie. Správy od monitorovacej a poradenskej komisie sú zasielané Komisii, mestám držiacim titul EHMK, ich členským štátom a sú tiež zverejnené na internetových stránkach Komisie.²⁷

²⁴ tamtiež

²⁵ tamtiež

²⁶ tamtiež

²⁷ tamtiež

3.3.10 Cena

Monitorovacia a poradenská komisia vypracuje správu po svojej druhej schôdzi, na základe ktorej Komisia môže udeliť mestám držiacim titul peňažnú cenu Meliny Mercouri, za predpokladu, že splnili kritériá EHMK a odporúčania výberovej a monitorovacej a poradenskej komisie. Cena bude udelená v plnej výške do troch mesiacov pred začiatkom roka, počas ktorého mestá držia titul EHMK.²⁸

3.3.11 Hodnotenie

Komisia zabezpečuje každý rok vonkajšie a nezávislé hodnotenia výsledkov EHMK za daný rok so zreteľom na dodržanie cieľov a kritérií činnosti EHMK. Hodnotiacu správu predkladá Komisia Európskemu parlamentu, Rade a Výboru regiónov ku koncu roka, ktorý nasleduje po podujatí EHMK.²⁹

3.4 **Záver**

História ceny Európske hlavné mesto kultúry siaha až do roku 1895, kedy grécka ministerka kultúry Melina Mercouri prišla s touto ideou. Odvtedy prešla cena EHMK viacerými fázami. Vo fáze EHMK 2007-2019 boli každý rok vybrané dve európske mestá z dvoch členských štátov. Hlavnými kritériami výberu sú prezentácia bohatstva, rozmanitosti, ale aj spoločných znakov európskej kultúry a zvyšovanie záujmu občanov o kultúrne dianie. Výber, vyhodnotenie prihlášok a vymenovanie EHMK má vo svojej kompetencii výberová komisia, ktorá sa skladá z členov navrhnutých európskymi inštitúciami alebo daným členským štátom. Na návrh výberovej komisie Rada EÚ oficiálne vymenuje dané mestá za Európske hlavné mestá kultúry.

²⁸ tamtiež

²⁹ tamtiež

4. Kandidatúra mesta Prešov na EHMK

4.1 Úvod

V roku 2006 bola vyhlásená súťaž o Európske hlavné mesto kultúry na území Slovenskej republiky. Mesto Prešov sa zúčastnilo tejto výzvy a priebeh súťaženia mesta bude v tejto kapitole popísaný. Na začiatku budú podané základné informácie o meste Prešov a ďalej bude rozobraná kandidatúra mesta Prešov a jej priebeh. Rozanalyzujú sa hlavné ciele, vízia, projekt kandidatúry, organizačná štruktúra a rozpočet projektu. Na koniec sa načrtnú silné a slabé stránky, príležitosti, hrozby a riziká projektu a navrhnu preventívne opatrenia rizík.

4.2 História mesta Prešov

Mesto Prešov patrí ku najvýznamnejším historickým mestám Slovenska. Jeho územie leží v centrálnej časti východného Slovenska, na tradičnej križovatke ciest vedúcich zo západu na východ a zo severu na juh. Známa je najmä vojensko-obchodná cesta, tzv. Veľká cesta – Magna Via, ktorá spájala Istanbul, Belehrad, Košice, Prešov a Varšavu. Táto skutočnosť podnietila vznik mesta a podpísala sa aj pod najvýznamnejšie kapitoly z jeho dejín.³⁰

Dnešný Prešov je významným kultúrnym, hospodárskym a správnym centrom východného Slovenska. Sídli v ňom viaceré krajské orgány a zároveň je správnym centrom Prešovského samosprávneho kraja, ktorý je najväčší na Slovensku. Administratívne pozostáva zo štyroch katastrálnych oblastí: Prešov, Solivar, Šalgovík a Nižná Šebastová. Podľa počtu obyvateľov je tretím najväčším mestom Slovenska.³¹

Historické jadro Prešova je vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu a na území mesta sa nachádzajú cez tri stovky nehnuteľných kultúrnych pamiatok zapísaných v Ústrednom zozname pamiatkového fondu Slovenskej republiky. V Prešovskom kraji je najvyššia koncentrácia kultúrnych, historických a prírodných pamiatok zapísaných na listinu svetového dedičstva UNESCO.³²

Prešov je mestom historicky spätým s rôznymi národmi, národnosťami a kultúrami. Vedľa seba tu žili a žijú Slováci, Rómovia Rusíni, Ukrajinci, Židia, Nemci, Maďari, Česi, Poliaci, Rusi a mnohí ďalší. V Prešove sa nachádza unikátne Divadlo Alexandra Duchnoviča, ktoré je jediným profesionálnym divadlom na svete uvádzajúcim divadelné hry v rusínskom jazyku. V meste v súčasnosti pôsobí osem cirkví a židovská náboženská obec. Sídli tu významné cirkevnosprávne inštitúcie pravoslávnej, gréckokatolíckej a evanjelickej cirkvi.³³

4.3 Ciele a vízia

Ciele projektu si mesto Prešov stanovilo tak, aby boli v súlade s hlavnými cieľmi a kritériami programu EHMK vyhlásenými v Rozhodnutí Európskeho parlamentu a Rady č.

³⁰ MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 7-8.

³¹ tamtiež

³² tamtiež

³³ tamtiež

1622/2006/ES o činnosti Spoločenstva na podporu projektu Európske hlavné mesto kultúry na roky 2007 až 2019 (viď kap. 3.1, 3.3).

Hlavné ciele:

- „vytvorenie prostredia umožňujúceho všetkým zúčastňovať sa kultúrneho života, angažovať sa vo vlastných tvorivých aktivitách a mať prístup ku kultúrnym hodnotám
- podpora rozvoja miestnej kultúry formou spolupráce verejného, neziskového a súkromného sektora v oblasti kultúry
- zachovanie a podpora kultúrnych tradícií mesta, podpora a rozvoj tradičných i nových kultúrnych aktivít
- propagácia a podpora kultúry národnostných menšín a etnických skupín v jej rozmanitosti, rôznosti umeleckých foriem a nových trendov
- podpora výchovy v oblasti kultúry a umenia, vzdelávania profesií pre kultúrny priemysel
- systematické približovanie kultúry a umenia deťom a mládeži
- zabezpečenie ochrany a sprístupňovania kultúrneho dedičstva
- podpora a realizácia medzinárodnej kultúrnej výmeny a efektívnej prezentácie miestnej kultúry v zahraničí
- vytvorenie podmienok pre efektívne zapojenie kultúry do procesov rozvoja turistického ruchu“³⁴

Víziou kandidatúry mesta Prešov bolo vytvoriť najsilnejšie kreatívne a kultúrne centrum na východnej hranici Európskej únie, ktoré bude plne podporované rozmanitou a početnou populáciou ako aj zdrojmi z kultúrneho, prírodného dedičstva a priemyslu.³⁵

4.4 (ne)Objavený drahokam

(ne)Objavený drahokam bol názov koncepcie programu kandidatúry Prešova. Pozostávala zo štyroch pilierov, ktoré boli vyústením kultúry a kreativity do rôznych foriem:

1. Drahokam Európy – zameranie na profesionálne a amatérske umenie
2. Otvorená myseľ – zameranie na osobný rozvoj, sociálnu súdržnosť, spôsob života, myslenie, medzikultúrny dialóg
3. Kreatívna budúcnosť – zameranie na kreatívny priemysel, vytváranie pracovných príležitostí a podpora ekonomického rastu
4. Eko mesto – zameranie na zveľadenie životného prostredia a trávenie voľného času³⁶

³⁴ MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 12-13.

³⁵ MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 14.

³⁶ MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 19.

4.4.1 Drahokam Európy

Tento pilier bol postavený na kultúrnom, historickom a prírodnom bohatstve a podpore mobility umelcov a umeleckých diel. V rámci piliera boli vytvorené štyri projekty:³⁷

1. Design Salt Factory

Cieľom tohto projektu bolo v spolupráci s partnerskými inštitúciami revitalizovať celý chátrajúci areál národnej kultúrnej pamiatky Solivar, ktorý pozostáva z unikátnych technických objektov veľkej historickej hodnoty.

2. Banícky skanzen

Vytvorenie skanzenu a múzea Dubnických opálových baní, najväčších a najstarších opálových baní na svete, ako jedinečnej formy propagácie unikátnej baníckej histórie a zviditeľnenie Dubníka ako turistickej atrakcie.

3. Galéria súčasného umenia

Vytvorenie priestoru galérie súčasného umenia s využitím pre tvorbu a prezentáciu vizuálneho umenia, priestor pre mladých tvorcov, škola súčasného vizuálneho umenia v historickom objekte bývalej Caraffovej väznice.

4. Street art

Zámerom projektu bolo vytvorenie priestoru vitálnej a pulzujúcej platformy pre európske amatérske umenie predstavujúce tradičné pouličné umenie udržiavané amatérskymi umelcami so zameraním na divadlo, hudbu, výtvarné umenie, remeslá.

4.4.2 Otvorená myseľ

Jednotlivé projekty v rámci piliera posúvajú existujúce paradigmy, dávajú priestor na sebareflexiu a búrajú bariéry v sociálnych vzťahoch. Pilier, ktorý vedie k osobnému rozvoju a sociálnej súdržnosti a podporuje medzikultúrny dialóg, mal tieto hlavné projekty:³⁸

1. Gypsy Montmartre

Inovatívne riešenie integrácie rómskeho obyvateľstva, ktoré bolo založené na zachovaní ich pôvodnej identity a súčasne im ponúkalo pridatú hodnotu spolužitia na jednej ulici. Rekonštrukcia interiéru a exteriéru obytných domov z päťdesiatych rokov spôsobom, ktorý mal vytvoriť priestor pre rómskych umelcov na realizáciu a prezentáciu ich umení.

2. Dom etník

Zriadenie „Domu etník“ v objekte Župného domu, ktorý mal plniť funkciu spoločného domu živej kultúry národnostných menšín a etnických skupín žijúcich v meste Prešov. Inštitúcia mala byť zameraná na prezentáciu živej kultúry ako aj histórie národnostných menšín a etnických skupín, mala v spolupráci s jednotlivými múzejnými inštitúciami plniť aj vedeckú, múzejnú, archívnu a výstavnú funkciu. Prostredníctvom tejto inštitúcie sa mali prezentovať archívne dokumenty o etnikách

³⁷ MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 21-29.

³⁸ MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 30-37.

prítomných v regióne, ich živá kultúra, ku zachovaniu ktorej mala prispieť klubová činnosť jednotlivých záujmových skupín zastrešených v Dome etník. Tento priestor sa tak mal stať miestom stretávania sa so živou národnostnou kultúrou.

3. Ekumenická záhrada

Vytvorenie priestoru na osobné meditácie, priestor na zastavenie a hľadanie zmyslu života uprostred ruchu mesta, priestor pre psychohygienu, relax, rozjímanie.

4. Dom pod strechou

Premena priestoru bývalej Materskej školy Lomnická V Prešove na spoločný „domov“ rôznych nadácií ako oáza pomoci pod jednou strechou. Vytvorenie podmienok pre medzinárodný a medzikultúrny dialóg zameraný na tradičné hodnoty a kultúru postavené na špecifikách regiónu.

4.4.3 Kreatívna budúcnosť

Pilier bol zameraný na kreatívny priemysel, vytváranie pracovných príležitostí a podporu ekonomického rastu. Využíval teritoriálnu súdržnosť najmä v nemateriálnej rovine, ktorú vytvárajú kreatívni ľudia so svojimi zručnosťami, nápadmi a procesmi. Podporoval mobilitu umelcov, výskumných pracovníkov a ďalších odborníkov na báze znalostnej ekonomiky a rieši rastúcu polarizáciu medzi zdrojovo-silnými a zdrojovo-slabými komunitami, skupinami a jednotlivcami na národnej a európskej úrovni. Hlavným motívom bolo využitie potenciálu súmestia Prešov – Košice a zameranie sa na ekonomické, vedecké a technologické inovácie. Pilier zároveň využíval jednu zo silných stránok Prešova – dobré poznania ukrajinského prostredia spôsobeného blízkosťou hraníc s Ukrajinou.³⁹ Tvorili ho projekty:⁴⁰

1. Prešov Amfiteáter Valley

Cieľom projektu bolo predovšetkým revitalizovať chátrajúci areál bývalého prírodného amfiteátra a jeho okolie na polyfunkčný areál kultúry, výskumu technológií, bývania a služieb.

2. Research Valley

Projekt sa snažil vytvoriť v spolupráci s partnermi v objekte bývalej vojenskej nemocnice v Prešove Centrum pre rozvoj aplikovanej vedecko-výskumnej činnosti v high-tech a biotechnológiách.

3. Gastro Paradise

V blízkom okolí Prešovom prechádzajúcej 49-tej rovnobežky sa mali sprístupniť unikátne historické pivničné priestory. Mali byť prezentované formou komerčných pivníc s európskou gastronómiou v spojení s underground umením, geograficky prepojeným 49-tou rovnobežkou, ktorá mala byť zrealizovaná aj vizálne formou objektu v priestoroch druhého mestského centra „Pri Trojici“ v Prešove.

4. Prešovské nebo

Realizácia Múzea leteckej techniky zo súkromnej zbierky v bezprostrednej blízkosti malého športového letiska v Prešove. Vytvorenie malého dopravného letiska

³⁹ MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 38-43.

⁴⁰ tamtiež

s ambíciou zaradenia do siete malých európskych letísk dopravujúcich cestujúcich na veľké medzinárodné letiská Európy.

4.4.4 Eko mesto

Pilier zameraný na zveľadenie životného prostredia a trávenie voľného času, ktorý podporuje mobilitu umelcov a odborníkov na báze znalostnej ekonomiky. Prešov kladol a kladie riešenie ekologických problémov ako jednu zo svojich strategických priorít pri dlhodobom rozvoji mesta. Rieka Torysa, ktorá mestom prechádza, patrí k najrizikovejším povodiam na Slovensku (časté povodne). Zároveň postupné vysušanie mestského prostredia spôsobuje zmenu klímy súvisiace s kvalitou života obyvateľov na celom svete.⁴¹ V rámci Eko mesta sa vytvorili projekty:⁴²

1. B.E.S.T. z Prešova pre Európu

Zastrešeným a vydláždeným zemským povrchom v mestách sa dažďová voda stráca z miest a tým sa solárna energia Slnka premieňa na citeľné teplo. Projekt mal rozvíjať technologické systémy a zrealizovať modelové riešenie Novej kultúry pre vodu na území celého mesta Prešov tak, aby dažďová voda, ktorá je kanalizovaná preč z mesta ostávala v jeho prostredí a ochladzovala a stabilizovala mestskú klímu.

2. Mestá priateľské deťom

Cieľom projektu bolo zavádzať a podporovať opatrenia organizované, resp. podporované mestom, ktoré mali prispieť k zlepšeniu kvality života a bezpečnosti detí a mládeže v meste Prešov a podporiť medzigeneračný dialóg.

3. Raymanova cesta zdravia

Projekt mal na brehu rieky Torysy s napojením na prímestskú oblasť Sigord, na príklade preventívnych zdravotných aktivít J. A. Raymana, vybudovať sieť zariadení, ktoré mali slúžiť na zdravý pohyb a regeneráciu pre všetkých obyvateľov a návštevníkov mesta.

4. Dom pod oblohou

Vytvorenie „Eko parku“ v prímestskej rekreačnej oblasti Borkút. Z dovtedy málo využívanej a zanedbanej oddychovej zóny, ktorej súčasťou sú minerálne pramene, sa adopciou územia mimovládnyimi organizáciami a jej komplexnou revitalizáciou mal stať príjemný priestor pre oddych, relax a zábavu pre všetky vekové kategórie obyvateľov a návštevníkov mesta. Na viac sa vytvorením športovísk, relaxačných zón a Eko zooparku mala vytvoriť adekvátna náhrada chýbajúceho mestského parku a prinavrátiť zašlá sláva kedysi obľúbenej prímestskej rekreačnej oblasti.

4.5 Návrh a vypracovanie kandidatúry

Mestské zastupiteľstvo v Prešove na zasadnutí dňa 20. novembra 2006 jednohlasne schválilo uznesenie č. 508/2006, čím oficiálne schválilo zapojenie mesta Prešov do súťaže o titul

⁴¹ MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 44-55.

⁴² tamtiež

EHEMK 2013. Zástupcovia mesta Prešov sa 2. februára 2007 zúčastnili Informačného dňa k projektu EHEMK 2013 na Ministerstve kultúry SR v Bratislave.⁴³

Samotná príprava kandidatúry mala nasledovné etapy:⁴⁴

- Obdobie máj – júl 2007
V máji 2007 vznikli pracovné skupiny zložené z nezávislých umelcov a odborníkov, ktorých úlohou bolo vygenerovať vhodné projekty pre EHEMK 2013 v Prešove. V júni 2007 boli na internetovej stránke mesta Prešov zverejnené výzvy na podávanie projektov pre účely kandidatúry mesta Prešov na EHEMK 2013.
- Obdobie august – október 2007
V auguste 2007 bola vytvorená databáza s viac ako tristo projektmi, ktoré buď vzišli z jednotlivých pracovných skupín alebo boli zaslané na základe propagovaných výziev. V septembri a októbri 2007 prešla riadiaca skupina do realizačnej fázy spracovania kandidatúry. Prehodnotili a vyselektovali zaslané projekty z pohľadu kritérií pre EHEMK.
- Obdobie december 2007
V decembri prebehlo prvé kolo súťaže o titul EHEMK 2013. Do druhého kola postúpili štyri slovenské mestá – Košice, Martin, Nitra, Prešov. Po prvom kole vydala výberová komisia správu s odporúčaniami a pripomienkami pre mestá, ktoré postúpili do druhého kola.
- Obdobie január – august 2008
V druhom kole prípravný výbor postupoval podľa odporúčaní uvedených v správe hodnotiacej komisie, ako aj získanej spätnej väzby počas stretnutí, prezentácií a seminárov, ktoré boli zorganizované v súvislosti s prípravou kandidatúry.
Kandidatúra bola v konečnej fáze prekonzultovaná so samotnými nositeľmi projektov, zástupcami Prešovského samosprávneho kraja, zástupcami partnerských miest a nezávislými odborníkmi zo Slovenska a Európy.

4.6 Organizačná štruktúra

V prípade výhry mala vzniknúť z Prípravného výboru kandidatúry mesta Prešov na titul EHEMK 2013 Asociácia pre manažment projektu EHEMK 2013 (ďalej len Asociácia). Jej úlohou by bolo dohliadanie a koordinovanie práce v prípravnej, realizačnej a post-realizačnej fáze projektu, najmä v oblastiach plánovania kultúrnych programov a podujatí, financií a sponzoringu, rozvoja a realizácie nepriamych projektov a investičných aktivít, propagácie a PR.⁴⁵

⁴³ MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 16.

⁴⁴ MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 111-114.

⁴⁵ MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 159-173.

4.6.1 Asociácia

Z právneho hľadiska mala mať Asociácia štatút Záujmového združenia právnických osôb a mala byť založená Mestom Prešov (60 %) a Prešovským samosprávnym krajom (40 %). Mesto Prešov a Prešovský samosprávny kraj mali byť okrem zakladateľov a zadávateľov aj v pozícii subdodávateľov/realizátorov pre niektoré investičné aj neinvestičné projekty, ktoré by boli v ich kompetencii.⁴⁶

Asociácia mala byť zodpovedná za koordináciu jednotlivých oblastí, operačný manažment, spoluprácu s externými realizátormi kampaní a podujatí, garantmi a partnermi, umelcami a kultúrnymi operátormi, príslušnými miestnymi a regionálnymi zastupiteľstvami, rozvojovými agentúrami a ďalšími inštitúciami vo verejnom aj súkromnom sektore.⁴⁷

Asociácii mal predsedieť generálny riaditeľ. Každá z uvedených kľúčových oblastí mala mať svojho zodpovedného riaditeľa, ktorý mal koordinovať činnosť manažérov v danej oblasti. Asociácia by sídlila sídliť v priestoroch vo vlastníctve mesta Prešov v Prešove.⁴⁸

4.6.2 Koordinačná rada

Koordinačná rada by spĺňala úlohu dozornej rady. Členstvo v nej by malo charakter čestnej funkcie a určitej morálnej a odbornej garancie projektu EHMK 2013. Nominácie na členov Koordinačnej rady by udeľovalo mesto Prešov po konzultácii s Prešovským samosprávnym krajom. Členmi Koordinačnej rady by boli:

- „zástupca mesta Prešov,
- zástupca Prešovského samosprávneho kraja,
- zástupca Prešovskej univerzity,
- zástupca mesta Košice,
- zástupca mesta, ktoré sa stane EHMK 2013 vo Francúzsku,
- zástupca Ministerstva kultúry SR,
- poslanec Európskeho parlamentu zo Slovenska,
- uznávaný zástupca umeleckej sféry z Európy,
- uznávaný zástupca umeleckej sféry zo Slovenska,
- zástupca mesta, ktoré už úspešne realizovalo projekt EHMK v minulosti,
- zástupca generálneho sponzora projektu EHMK 2013“⁴⁹

4.6.3 Generálny riaditeľ

Generálny riaditeľ by bol štatutárom Asociácie a zároveň bude zodpovedný za celkovú realizáciu projektu EHMK 2013.⁵⁰

⁴⁶ tamtiež

⁴⁷ tamtiež

⁴⁸ tamtiež

⁴⁹ MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 165.

4.6.4 Umelecký riaditeľ

Umelecký riaditeľ by mal na starosti implementáciu a realizáciu programovej a umeleckej stránky projektu EHMK 2013. Koordinoval by činnosť manažérov pre jednotlivé kampane a podujatia, ako aj činnosť zapojených odborných garantov a externých partnerov na lokálnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni. Zároveň by bol zodpovedný za implementáciu definovanej metodológie projektu.⁵¹

4.6.5 Koordinátor pre nepriame projekty a investičné aktivity

Koordinátor bude zodpovedný za monitoring vývoja nepriamych projektov a investičných aktivít, u ktorých Asociácia nebude realizátorom (investičné projekty ako verejná infraštruktúra, projekty realizované súkromnými investormi a pod.). Jeho úlohou bude koordinovať činnosť externých realizátorov a partnerov s cieľom dodržiavať určené termíny.⁵²

4.6.6 Finančný riaditeľ

Finančný riaditeľ by zodpovedal za finančné plnenie projektu EHMK 2013 aj hospodárenie Asociácie (účtovníctvo, mzdy). Zároveň by koordinoval činnosť manažéra pre EÚ fondy, manažéra pre získavanie finančných zdrojov (sponzori, investori, partneri), činnosť súvisiacich externých partnerov a riadil vytváranie vlastných príjmov Asociácie.⁵³

4.6.7 Riaditeľ pre komunikáciu

Riaditeľ pre komunikáciu by mal na starosti celkovú propagáciu projektu EHMK 2013 a budovanie vzťahov s verejnosťou na lokálnej, regionálnej, národnej aj medzinárodnej úrovni. Koordinoval by činnosť manažéra pre medzinárodné a regionálne vzťahy, ako aj podpornú činnosť externých partnerov (PR agentúry a reklamnej agentúry) a partnerov/garantov týkajúcich sa komunikačnej stratégie a oblasti turizmu.⁵⁴

⁵⁰ MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 159-173

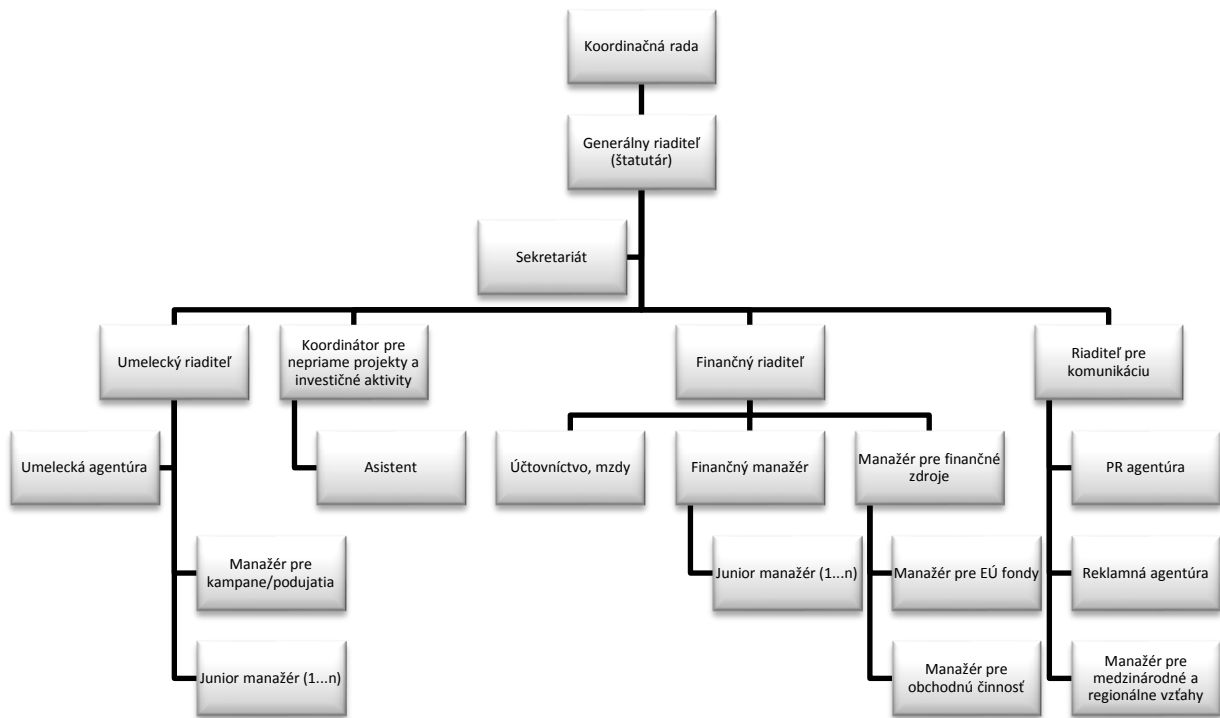
⁵¹ tamtiež

⁵² tamtiež

⁵³ tamtiež

⁵⁴ tamtiež

Obrázok 1 Organizačná štruktúra Asociácie pre manažment projektu EHKM 2013

Zdroj: MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 167.

4.7 Finančný plán

Jednou z najdôležitejších vecí v prípade udelenia mestu Prešov titul EHKM 2013 by bola schopnosť získať financie a tým zabezpečiť hladký priebeh realizácie podujatí a projektov EHKM 2013. Plánovanými zdrojmi financovania boli mesto Prešov, Prešovský samosprávny kraj, sponzori, Štrukturálne fondy, granty a dotácie, o ktoré by sa uchádzalo prostredníctvom Ministerstva kultúry SR, Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR, Ministerstva hospodárstva SR, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstva školstva SR a Ministerstva životného prostredia SR, zapojené mestá PSK, fondy (NEFO – fond PSK, fond Komunitnej nadácie Prešov, Nórsky finančný mechanizmus, Európsky hospodársky priestor, programy Kultúra, Európa pre občanov, Program celoživotného vzdelávania, Mládež v akcii a pod.), súkromní investori, marketingové príjmy (predaj lístkov, vypracovanie systému podpory kultúry prostredníctvom 2% daní z príjmov a percento z obrátov firiem, predaj reklamných predmetov). V kandidatúre sa rátalo s tým, že najväčšou finančnou podporou by boli práve fondy a granty Európskej únie, ktoré by poskytli viac než polovicu potrebných financií. Druhým najväčším zdrojom financií by boli súkromní investori, nasledovaní slovenskými ministerstvami a mestom Prešov (viď tabuľka č.1).⁵⁵

⁵⁵ MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008, s. 180-191.

Tabuľka 1 Zdroje financovania Prešov - EHMK 2013

Zdroje financovania		
Mesto Prešov	8,1%	8,8 mil. €
Prešovský samosprávny kraj	1,1%	1,2 mil. €
Sponzori	2,8%	3,0 mil. €
Fondy EÚ, granty	55,5%	60,4 mil. €
Ministerstvá SR	11,2%	12,2 mil. €
Mestá - región (ostatné mestá)	0,2%	0,3 mil. €
Marketingové príjmy	1,4%	1,5 mil. €
Cena Meliny Mercouri	1,4%	1,5 mil. €
Súkromní investori	18,3%	19,9 mil. €
Spolu	100,0%	108,9 mil. €

Zdroj: MESTO PREŠOV. Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013. Prešov, 2008, s. 180.

V tabuľke č.2 môžeme vidieť, aký bol plánovaný rozpočet mesta Prešov na podujatia v rámci EHMK 2013. Sumy v rozpočte sú zhrnuté za roky 2008 až 2014. Rozpočet počítal aj rokom 2014, pretože realizácia niektorých podujatí mala byť ukončená až v prvých mesiacoch po skončení podujatia EHMK 2013 (ako napr. vydanie publikácií, príprava výstupov, ukončenie mobilných a dlhotrvajúcich aktivít) a zároveň sa počítalo s pokračovaním niektorých aktivít a projektov do budúcnosti. V rozpočte roku 2014 (podrobný rozpočet je v prílohe) boli zahrnuté aj náklady na monitoring celkového dopadu projektu EHMK 2013 na mesto Prešov a prešovský región.⁵⁶

Tabuľka 2 Rozpočet Prešov – EHMK 2013

Rozpočet Prešov - EHMK 2013		
Mzdy	2,1%	2,3 mil. €
Režijné náklady	0,2%	0,2 mil. €
Komunikácia	4,0%	4,3 mil. €
Náklady na podujatia a kampane	8,5%	9,3 mil. €
Blokový grant	6,1%	6,7 mil. €
Investičné náklady	79,1%	86,1 mil. €
Spolu	100,0%	108,9 mil. €

Zdroj: MESTO PREŠOV. Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013. Prešov, 2008, s. 180.

Investičné náklady by tvorili najväčšiu a najnákladnejšiu časť rozpočtu. V investičných nákladoch boli premietnuté všetky výdaje štyroch základných pilierov koncepcie kandidatúry (ne)Objavený drahokam a ich nosných projektov. V nasledujúcej tabuľke č.3 sú vedené celkové sumy nákladov na investičné projekty v rokoch 2008 – 2014. Najviac nákladný by bol pilier Kreativna budúcnosť, kvôli dvom z najväčších a finančne najnáročnejších projektov – Prešov Amfiteáter Valley a Prešovské nebo. Najväčšiu finančnú čiastku na podporu

⁵⁶ MESTO PREŠOV. Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013. Prešov, 2008, s. 180-191.

investičných projektov by poskytli Štrukturálne fondy, EÚ fondy a súkromní investori (príloha č.4).⁵⁷

Tabuľka 3 Investičné náklady Prešov – EHMK 2013

Investičné náklady		
Pilier 1 - Drahokam Európy	Design Salt Factory	20,0 mil. €
	Banický skanzen	4,2 mil. €
	Galéria súčasného umenia	0,3 mil. €
	Street Art	0,3 mil. €
Pilier 2 - Otvorená myseľ	Gypsy Montmartre	3,3 mil. €
	Dom etník	5,0 mil. €
	Ekumenická záhrada	0,3 mil. €
	Dom pod strechou	1,0 mil. €
Pilier 3 - Kreatívna budúcnosť	Prešov Amfiteáter Valley	15,3 mil. €
	Research Valley	8,0 mil. €
	Gastro Paradise	1,1 mil. €
	Prešovské nebo	12,0 mil. €
Pilier 4 - Eko mesto	B.E.S.T. z Prešova pre Európu	5,0 mil. €
	Mestá priateľské deťom	1,0 mil. €
	Raymanova cesta zdravia	4,5 mil. €
	Dom pod oblohou	4,7 mil. €
Spolu		86,1 mil. €

Zdroj: MESTO PREŠOV. Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013. Prešov, 2008, s. 184.

4.8 SWOT analýza

4.8.1 Silné stránky

- blízkosť mesta Prešov hraníc s Poľskom a Ukrajinou, čo umožňuje efektívnu cezhraničnú spoluprácu
- blízkosť mesta Košice, čo umožňuje prepojenie projektov a vytvorenie súmestia
- veľké množstvo národnostných menšín a etnických skupín, ktoré podmieňujú kultúrnu rozmanitosť a unikátnosť mesta
- sídlo viacerých cirkví, čo speje k otvorenosti a tolerancii obyvateľov
- veľké množstvo kultúrne a historicky významných pamiatok
- svetovo unikátne pamiatky (opálové bane, Solivar, bukový prales Stužica, drevená sakrálna architektúra)
- atraktivita celého regiónu (svetové unikáty, Vysoké Tatry a pod.)
- dobre prepracovaný návrh projektu kandidatúry mesta Prešov na EHMK 2013 so snahou podporiť, zvýrazniť a využiť vyššie spomenuté silné stránky mesta
- jasná štruktúra kandidatúry mesta na EHMK 2013

⁵⁷ MESTO PREŠOV. Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013. Prešov, 2008, s. 180-191.

- priehľadný a podrobný finančný plán na EHMK 2013
- kandidatúra v súlade a s dbaním na kritéria, poznámky a návrhy komisie

4.8.2 Slabé stránky

- veľkosť mesta v rámci európskeho rozmeru (cca 90 000 obyvateľov)
- nedostatočne rozvinutá infraštruktúra
- absencia leteckej dopravy v meste
- nedostatok ubytovacích kapacít v meste
- nízka kúpna sila obyvateľstva
- chýbajúce veľké podnikateľské subjekty
- malý počet národných kultúrnych inštitúcií a organizácií so sídlom v Prešove
- malý počet rezidenčných umelcov
- absencia kultúrnych sietí v meste
- nedostatočná interpretácia európskeho rozmeru projektu

4.8.3 Príležitosti

- prilákajúce nových investorov
- zvýšenie zamestnanosti v Prešove a v celom kraji
- zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov v Prešove a v celom kraji
- rozvoj cestovného ruchu
- zvýšenie počtu turistov na celom Slovensku

4.8.4 Hrozby

- nedostatok finančných zdrojov
- politické ovplyvňovanie
- nezáujem obyvateľov mesta a okolia o kultúrne akcie a dianie
- nedostatočný počet turistov
- nevyužitie objektov vybudovaných, rekonštruovaných alebo revitalizovaných v rámci projektu
- neschopnosť trvalej udržateľnosti

4.9 Riziká

Najväčšími rizikami projektu mesta Prešov na EHMK 2013 by bolo nedodržanie termínov, najmä začiatku EHMK 2013 a jednotlivých čiastkových programov, čomu by sa dalo predísť vypracovaním podrobného časového plánu a pravidelným kontrolám a prehodnoteniam plánu. Ďalším veľkým rizikom by bola neschopnosť fundraisingu, čím by sa nepodarilo získať potrebné množstvo finančných prostriedkov a tým by nebola možná implementácia projektov. Taktiež by sa dalo považovať za veľké riziko zlyhanie spolupráce tímu EHMK 2013, čo sa stáva často počas realizačnej fázy veľkých projektov, kedy je psychická záťaž a stres na

vysoký. Preventívnym krokom voči vzniku takej situácie by boli pravidelné teambuildingové aktivity a formálne či neformálne stretnutia tímu.

4.10 Záver

Mesto Prešov, tretie najväčšie slovenské mesto, kandidovalo o titul Európske hlavné mesto kultúry 2013. Pre mesto to bola šanca na komplexný a cielený rozvoj založený na kultúre a kreativite. (ne)Objavený drahokam bola koncepcia projektu, ktorá bola založená na idei Prešova a jeho regiónu ako nádherného pokladu, ktorý je stále neobjavenou časťou európskeho dedičstva, ale má potenciál vytvoriť najsilnejšie kreatívne a kultúrne centrum na východnej hranici EÚ. Koncepciu (ne)Objavený drahokam tvorili štyri piliere, ktoré obsahovali množstvo projektov a podujatí zameraných najmä na prezentáciu kultúrneho bohatstva, zvýšenie záujmu občanov o kultúru, trvalo udržateľný rozvoj mesta a podporu kreatívneho priemyslu. Tieto piliere mali byť financované z miestnych, krajských, národných a európskych prostriedkov, ale aj prostredníctvom súkromných investorov a sponzorov.

5. Kandidatúra mesta Košice na EHMK 2013

5.1 Úvod

Táto kapitola je krátkym exkurzom do kandidatúry mesta Košice, ktoré sa spolu s mestom Prešov a ďalšími slovenskými mestami zúčastnilo súťaže o titul Európske hlavné mesto kultúry a tento titul nakoniec získalo. Začiatok kapitoly čitateľovi priblíži mesto Košice a popíše z čoho kandidatúra mesta vychádzala a aké ciele si stanovila. V ďalšej časti bude priblížená koncepcia kandidatúry – Interface 2013 a jej nosné programy. Následne bude rozobraná a porovnaná s mestom Prešov organizačná štruktúra a plán nákladov a finančného zabezpečenia projektu.

5.2 Základné informácie o meste Košice

Mesto Košice je druhým najväčším mestom na území Slovenskej republiky. Košice sa nachádzajú na juhovýchode Slovenska v blízkosti hraníc s Maďarskom. Mesto je situované v Košickej kotline a preteká ním rieka Hornád. Jeho historické centrum je najväčšou pamiatkovou rezerváciou Slovenska s veľkým množstvom kultúrnych pamiatok, z čoho jedna z najvýznamnejších je Dóm sv. Alžbety. Mesto je nielen historicky a kultúrne významné, ale je aj jedno z najpriemyselnejších slovenských miest. Na jeho území sa taktiež nachádzajú tri univerzity – Technická univerzita, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika a Univerzita veterinárneho lekárstva.⁵⁸

5.3 Východiská a ciele

Mesto Košice podalo v roku 2006 prihlášku do súťaže o Európske hlavné mesto kultúry 2013 a začalo postupne spracovávať koncepciu projektu. Hlavnými východiskami projektu boli:

1. *„Identita – posilnenie pocitu spolupatričnosti, prekročenie tieňa, vytvorenie nových symbolov*
2. *Hodnoty – nadviazať na európske kultúrne hodnoty a hľadať ich odraz v národnom a lokálnom kultúrnom dianí*
3. *Tradícia – vyzdvihnúť etablované zložky kultúry a budovať na nich; zároveň ich konfrontovať s novými trendmi súčasnosti*
4. *Potenciál – práca s miestnymi špecifikami, využitie existujúcich štruktúr, dôraz na mladú generáciu a možné spôsoby jej motivovania*
5. *Kreativita – hľadanie nových inovatívnych riešení, nové prepojenia v umení, kultúre, ale aj iných oblastiach života, netradičné formy*
6. *Otvorenosť – podpora kultúrnej diverzity, akceptácia, vzájomný dialóg náboženských, etnických a sociálnych skupín, príliv nových myšlienok a impulzov*
7. *Infraštruktúra – zaradenie sa do sietí európskej kultúrnej infraštruktúry, udržiavanie, prehĺbovanie a zintenzívňovanie rozbehnutých spoluprác a iniciovanie nových, vytváranie nového typu vlastnej kultúrnej infraštruktúry mesta*

⁵⁸ MESTO KOŠICE. *Košice - kandidát na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Košice, 2008, s. 10-11.

8. *Rozvoj – usmerňovanie rozvojových procesov v meste, ich zviditeľňovanie v rámci Európy, rozvoj kultúrnej zrelosti a uvedomelosti*
9. *Cieľavedomosť – ambícia udržať nastúpený trend, prekračovanie hraníc a schopnosť obstať v konkurencii*
10. *Budúcnosť – dôraz na ekologický program trvalo udržateľného rozvoja, optimálne nastavenie procesov, investície do vzdelania* ⁵⁹

Hlavným cieľom bolo pre mesto Košice riešiť problémy premeny starých štruktúr na nové, ktoré v meste chýbajú a sú zároveň možnosťou sa zapojiť do kultúrneho kontextu Európy. Ďalším cieľom bolo decentralizovať kultúru a kultúrnu infraštruktúru do okrajových častí mesta a zvýšiť aktívnu participáciu obyvateľov na dianí v meste. V neposlednom rade chceli vytvoriť zázemie pre spoluprácu a komunikáciu rôznych záujmových skupín a dať priestor diskusii a hľadaniu riešení environmentálnych, ekologických problémov a trvalej udržateľnosti.⁶⁰

5.4 Košice Interface 2013

Názov projektu Interface znamená v preklade z anglického jazyka rozhranie, prepojenie. Projekt chcel byť teda nástrojom pre užívateľa, ktorému umožňuje vstup a interakciu s kultúrnymi procesmi pomocou ktorých spoznáva svet aj samého seba. Chcel poskytnúť priestor pre komunikáciu, spoluprácu, aktívne zapájanie sa občanov do spoločenského a kultúrneho života. Chcel využiť kultúru ako nástroj prepojenia, rozvoja, porozumenia, prostredníctvom ktorého môže dôjsť k zmenám.⁶¹

5.4.1 Transformačný Interface

Hlavnou ideou tohto programu bol vznik nového prostredia prostredníctvom premeny bývalých štruktúr, ich otvorenie novým myšlienkam a projektom. Cieľom nebola len vonkajšia architektonická premena, ale aj vnútorná zmena systémov. Išlo najmä o to premeniť industriálne a armádne zóny na centrá kreatívneho priemyslu, premeniť postsocialistické relikty na aktívne miesta kontaktu so súčasnosťou, zmeniť myslenie obyvateľov s vytvoriť nové symboly mesta. Hlavnými investičnými projektmi, ktoré mali implementovať tieto idey boli Kásárne/Kulturpark – z bývalých objektov kasárne vytvoriť centrum kultúry a kreativity, Bane Bankov – z bývalého industriálneho objektu vytvoriť zónu pre oddych a kultúru, SPOTs – oživiť a vytvoriť z bývalých tepelných výmenníkových staníc kultúrne body.⁶²

5.4.2 Otvorený Interface

Snahou tohto programu bolo vytvoriť siete a vzťahy medzi všetkými zložkami mesta. Vytvoriť také prostredie pre občanov, do ktorého sa budú chcieť zapájať, zvyšovať dobrovoľnícku činnosť, integrovať znevýhodnené skupiny obyvateľov do spoločnosti. Zároveň sa tento program zaoberal podporou nezávislých kultúrnych organizácií a spolupráce

⁵⁹ MESTO KOŠICE. *Košice - kandidát na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Košice, 2008, s. 18-21.

⁶⁰ MESTO KOŠICE. *Košice - kandidát na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Košice, 2008, s. 22-23.

⁶¹ MESTO KOŠICE. *Košice - kandidát na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Košice, 2008, s. 24-25.

⁶² MESTO KOŠICE. *Košice - kandidát na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Košice, 2008, s. 26-35.

v rámci a medzi sektormi. Snažil sa o vnesenie kultúry na okraje mesta, o podporu komunitného rozvoja, o spájanie kultúrnych a sociálnych skupín pomocou spoločných projektov.⁶³

5.4.3 Interface dialógu

Cieľom programu bolo vytvorenie mesta, ktoré je otvorené všetkým ideám, názorom, hodnotám a myšlienkam, ktoré nie sú posudzované alebo odsudzované, ale sú inšpiráciou a podnecujú spoluprácu. Vďaka polohe Košíc sa mal vytvoriť priestor pre kultúrny dialóg medzi východom a západom Európy. Pomocou tohto programu sa mali spájať a spolupracovať umelci z rôznych kútov Európy, rôzne náboženské a etnické skupiny, mala sa rozširovať spolupráca s mestami a regiónmi Európy a prezentovať kultúrna rozmanitosť.⁶⁴

5.4.4 Environmentálny Interface

Tento program sa zaoberal životným prostredím a trvalo udržateľným rozvojom. Víziou bolo mesto, v ktorom sa občania starajú, ochraňujú, aktívne sa zapájajú a cítia sa zodpovední za svoje okolie a prostredie, v ktorom žijú. Program mal podnietiť vznik dialógu ohľadom ekologických problémov a návrhov na zlepšenie.⁶⁵

5.5 Organizačná štruktúra

Po výhre titulu EHMK 2013 sa mesto Košice zaviazalo založiť neziskovú organizáciu Košice 2013 – Európske hlavné mesto kultúry, n. o., ktorej úlohou bolo pripravenie, realizovanie a hodnotenie roku 2013. V grafe nižšie môžeme vidieť organizačnú štruktúru tejto organizácie. Správna rada bola najvyšším orgánom, ktorej úlohou bolo stanovenie stratégií, východísk a cieľov, usmerňovať projekty a schvaľovať financovanie. Úlohou Dozornej rady bolo spravovať a kontrolovať financie. Riaditeľ organizácie menovala Správna rada, pričom bol zároveň aj umeleckým riaditeľom a zodpovedal za činnosť organizácie.⁶⁶

V porovnaní s organizačnou štruktúrou mesta Prešov (viď kap. 5.3), môžeme vidieť, že každé mesto poňalo logicky a prakticky trochu inak organizačnú štruktúru. V Košiciach bola najvyšším orgánom Správna rada, ktorá mala ešte pomocnú Dozornú radu. V Prešove bola úloha Správnej rady rozdelená medzi Generálneho riaditeľa, ktorý mal zodpovedať za celkovú realizáciu projektu a Koordinačnú radu, ktorá mala zároveň aj úlohu Dozornej rady. Ďalším rozdielom bolo, že Košice si rozdelili program na jednotlivé programové skupiny, z ktorých sa každá starala o všetky projekty, aktivity a aspekty v rámci svojej oblasti. Prešov rozdelil program podľa toho, či sa týkali podujatí/kampaní, investičných aktivít alebo nepriamych projektov. Ďalej, čo sa týka regionálnej, národnej a nadnárodnej spolupráce malo Košice samostatné oddelenie na úrovni PR a marketingu, pričom v prešovská štruktúra zaradila toto oddelenie pod správu Riaditeľa pre komunikáciu ako jeden z druhov komunikácie spolu s PR a reklamou.

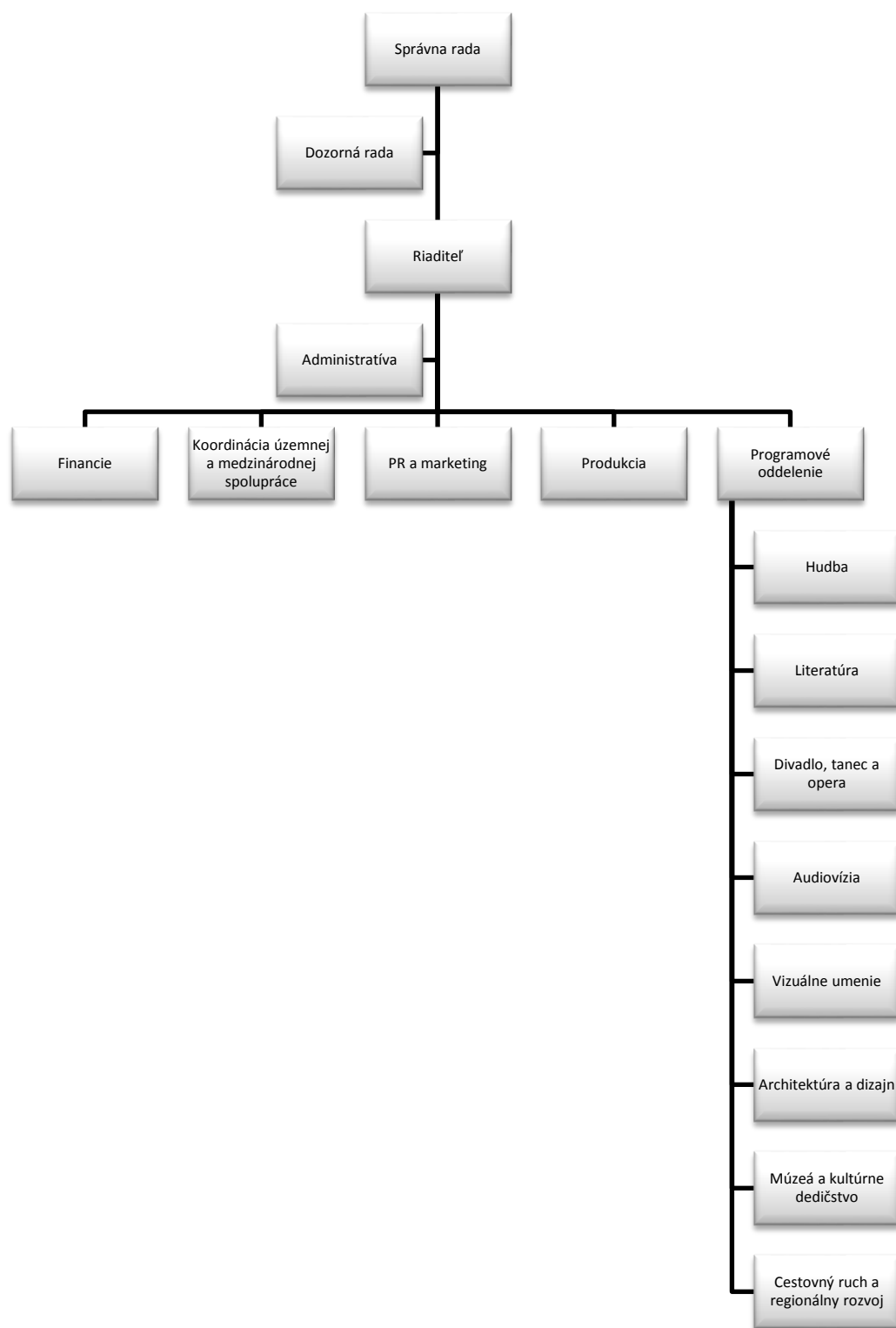
⁶³ tamtiež

⁶⁴ tamtiež

⁶⁵ tamtiež

⁶⁶ MESTO KOŠICE. *Košice - kandidát na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Košice, 2008, s. 138-145.

Obrázok 2 Organizačná štruktúra Košice 2013, n. o

Zdroj: KOŠICE. *Košice - kandidát na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Košice, 2008, s. 141.

5.6 Finančný plán

V nasledujúcej tabuľke č.4 je zobrazený rozpočet mesta Košice na projekt Interface 2013. Viac ako polovicu rozpočtu tvorili Štrukturálne fondy EÚ, z ktorých bolo najviac finančných prostriedkov získaných z Regionálneho operačného programu. Výška vládneho príspevku bola stanovená podľa priemernej výšky spolufinancovania projektu EHMK v iných štátoch a rokovania s Ministerstvom kultúry SR.⁶⁷ Zdroje financovania mesta Košice boli v porovnaní s prešovskými zdrojmi menšie o viac než 26 miliónov eur a nepočítalo sa v nich s vlastnými zdrojmi získanými z predaja vstupeniek, reklamných predmetov a pod. Košice taktiež nepočítali s príspevkom od ostatných ministerstiev SR mimo Ministerstva kultúry ani so získaním Ceny Meliny Mercouri.

Tabuľka 4 Zdroje financovania Košice – EHMK 2013

Zdroje financovania		
Štrukturálne fondy EÚ	51,2%	42,4 mil. €
Mesto Košice	18,4%	15,2 mil. €
Vláda SR	11,5%	9,5 mil. €
Košický samosprávny kraj	10,7%	8,9 mil. €
Súkromní partneri	6,3%	5,2 mil. €
Mestá KSK	1,9%	1,6 mil. €
Spolu	100,0%	82,8 mil. €

Zdroj: MESTO KOŠICE. *Košice - kandidát na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Košice, 2008, s. 150.

V rozpočte projektu sa rátalo s tým, že iniciátor investičných projektov bude mesto a samosprávny kraj, pričom tieto projekty mali za úlohu doplniť a zmodernizovať kultúrnu infraštruktúru mesta a kraja. Súvisiace prioritné projekty boli investičné projekty, ktoré pripravovali a realizovali štátne kultúrne inštitúcie a boli v kompetencii Ministerstva kultúry SR.⁶⁸ V porovnaní s plánovanými výdajmi mesta Prešov malo mesto Košice väčšie výdaje na program a sprievodné podujatie, ale skoro o polovicu menšie náklady na investičné projekty (viď tabuľka č.5).

⁶⁷ MESTO KOŠICE. *Košice - kandidát na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Košice, 2008, s. 148-161.

⁶⁸ MESTO KOŠICE. *Košice - kandidát na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Košice, 2008, s. 148-161.

Tabuľka 5 Plánované výdavky Košice – EHMK 2013

Plánované výdavky Košice - EHMK 2013	
Výdaje na program	31,7 mil. €
Mzdy	2,3 mil. €
Administratívne náklady	2,5 mil. €
Program + sprievodné projekty	23,1 mil. €
Marketing a propagácia	3,5 mil. €
Monitoring a hodnotenie	0,3 mil. €
Investičné projekty	46,6 mil. €
V meste	23,1 mil. €
V Košickom samosprávnom kraji	19,5 mil. €
Projekty súkromných subjektov	4,0 mil. €
Súvisiace prioritné projekty kandidatúry	21,1 mil. €

Zdroj: MESTO KOŠICE. Košice - kandidát na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013. Košice, 2008, s. 156.

5.7 Záver

V tejto kapitole bola priblížená kandidatúra mesta Košice, ktoré vyhralo titul Európske hlavné mesto kultúry. Koncept kandidatúry mal názov Interface 2013, čo znamená v anglickom preklade rozhranie a mal byť sadou nástrojov umožňujúcich užívateľovi interagovať a vstupovať do kultúrnych procesov a umožňovať tak spoluvytvárať svet okolo seba. Kandidatúra bola, podobne ako prešovská, rozdelená do štyroch nosných programov, ktoré sa pomocou svojich projektov a podujatí snažili naplniť ciele kandidatúry. Organizačná štruktúra bola postavená rozdielne od prešovskej od najvyšších orgánov až po najnižšie. Taktiež sa kandidatúry odlišovali vo finančných plánoch. Kandidatúra mesta Košice bola menej nákladná, ale počítala aj s nižšími investičnými nákladmi projektov a nerátala s niektorými zdrojmi financovania, ktoré bral do úvahy projekt mesta Prešov.

6. Vyhodnotenie a dopad súťaže o titul EHMK 2013

6.1 Úvod

Táto kapitola rozoberá výsledok súťaže o titul Európske hlavné mesto kultúry 2013, pričom sa sústreďí najmä na mestá Prešov a Košice, ktorých kandidatúry boli analyzované v predchádzajúcich kapitolách. Čitateľ sa dozvie ako prebiehalo druhé kolo súťaže, ako prebiehalo hlasovanie o víťazovi a dôvody výhry mesta Košice. Posledná časť bude venovaná spolupráci mesta Košice s mestom Prešov v rámci EHMK 2013 v priebehu rokov 2009 až 2013.

6.2 Druhé kolo súťaže o titul EHMK 2013

Druhé kolo súťaže sa uskutočnilo 8. – 9. septembra 2008 v Bratislave. Výberovú komisiu (ako v prvom kole) tvorilo dvanásť členov – Manfred Gaulhofer, Danuta Glondysová, Juraj Hamar, Dušan Katuščák, Katarína Kosová, Martin Kováč, Mary McCarthyová, Miloš Mistrík, Jyrki Myllyvirta, Sir Robert Scott, Gottfried Wagner, Svetlana Waradzinova, z čoho Sir R. Scott bol jej predsedom a M. Kováč podpredsedom.⁶⁹

Niektorí z členov výberovej komisie navštívili kandidátske mestá v priebehu 17. – 20. augusta 2008, pričom porovnávali projekty so skutočnosťou. Na zasadnutí vyhodnotili poznatky z návštev. Na Košiciach sa im páčilo, akí nadchnutí boli organizátori, aká veľká bola spolupráca umelcov a obyvateľov v prípravnej fáze projektu a zhodnotili mesto ako dobre turisticky a kultúrne potenciálne a polohovo výhodné. Košický tím ukázal komisii bývalé kasárne a výmenníkové stanice na teplo ako príklad rekonštrukcie objektov a ich následného kultúrneho využitia. Počas návštevy v Prešove boli komisii prezentované národnostné a menšinové kultúry a kultúrne dedičstvo celého regiónu. Podľa komisie sa v Prešove taktiež aktívne zapájali občania na prípravách projektu, mesto zhodnotili ako dobre turisticky a kultúrne potenciálne a polohovo výhodné. Páčilo sa im, že mesto chcelo dobudovať infraštruktúru, podnietiť cestovný ruch a celkovo zlepšiť mestské prostredie.⁷⁰

Ďalším bodom druhého kola boli prezentácie projektov jednotlivých kandidátskych miest. Po prezentáciách komisia skonštatovala, že mestá výrazne kultúrne posunuli, vytvorili kvalitné koncepty, vo veľkej miere aktívne zapojili obyvateľov a vytvorili veľa nových partnerských väzieb v oblasti kultúrnej spolupráce. Všetky štyri mestá podľa komisie viac či menej splnili súťažné kritériá. Vďaka súťaži sa v mestách vymysleli nové koncepcie rozvoja miest a regiónov, ktoré mali pomôcť mestám napredovať.⁷¹

⁶⁹ MINISTERSTVO KULTÚRY SR. *Záverečná správa zo stretnutia výberovej komisie druhého kola súťaže Európske hlavné mesto kultúry – Slovensko 2013* [online]. Bratislava, 2008. Dostupné z: http://old.culture.gov.sk/uploads/UT/Cm/UTCmC32s1YF2nyn9ggUhZQ/report_sk_final.rtf

⁷⁰ tamtiež

⁷¹ tamtiež

6.3 Hlasovanie výberovej komisie a výsledok súťaže

Samotné hlasovanie komisie prebehlo v dvoch kolách, z čoho sa v prvom eliminovali dve mestá a zvyšné dve ostali v najužšom výbere, z ktorého sa hlasovalo o konečnom víťaznom meste. Po prvom kole hlasovania vypadli Martin a Nitra, čiže o víťazovi sa rozhodovalo medzi mestami Prešov a Košice. Obe mestá podľa komisie prišli s inovatívnymi projektmi, ktoré patrili k najlepším za celú históriu súťaže. Členovia komisie taktiež konštatovali výhodnú pozíciu miest v Karpatiskom pohorí v blízkosti Schengenskej hranice, blízkosť miest medzi sebou, možnosť rozvoja súmestia Prešov – Košice a ich vzájomnú písomnú dohodu o spolupráci, v prípade výhry jedného z miest.⁷²

Výsledok druhého kola skončil remízou, čiže obe mestá dostali šesť hlasov. *„Vzhľadom k tomu, že pri tomto druhom kole v rámci vyrovnaného hlasovania predseda komisie hlasoval za mesto Košice, v zmysle pravidiel hlasovania, ktoré upravuje schválený Organizačný a rokovací poriadok, rozhodol o celkovom výsledku hlas predsedu komisie. Košice tak získali 7 hlasov a mesto Prešov 6 hlasov.“*⁷³ Mesto Prešov tak prehralo súťaž o titul EHMK 2013 s najtesnejším rozdielom hlasov. Výberová komisia dala podmienku Košiciam o úzkej spolupráci na EHMK 2013 a dodržaní vzájomnej písomnej dohody.

Medzi hlavné dôvody výberu mesta Košice na EHMK 2013 výberová komisia zaradila:

- *„vysokú participáciu občanov a nezávislých umelcov na vytvorení projektu a formovaní novej vízie a filozofie obnovy mesta*
- *dobré rozvinutú európsku kultúrnu spoluprácu a intenzívnu výmenu skúseností projektového tímu a umeleckých pracovníkov so zahraničnými partnermi*
- *vytvorenie nových vhodných mestských priestorov pre nezávislú umeleckú sféru a jej sfunkčnenie*
- *vytvorenie grantového systému pre podporu nezávislých umelcov, kultúrnych organizácií a novej kultúrnej tvorby a programu v meste*
- *modelová hodnota projektu a jeho častí; globálna inovatívna hodnota environmentálneho pilieru projektu – nová vodná kultúra*
- *dobrá východisková kultúrna, dopravná a technická infraštruktúra mesta*
- *reálnosť rozpočtu, minimalizácia investičných rizík a majetkovo-právne zabezpečenie kľúčovej infraštruktúry projektu*
- *personálne a odborné kapacity na zvládnutie projektu*
- *jasné inštitucionálne zabezpečenie projektu*
- *skúsenosť s prípravou väčších podujatí a profesionálne zvládnutie projektu*
- *kultúrna hodnota mesta Košice a celého východoslovenského regiónu*
- *inovatívny, kultúrny a ekonomický potenciál súmestia Prešov a Košice*

⁷² tamtiež

⁷³ MINISTERSTVO KULTÚRY SR. Záverečná správa zo stretnutia výberovej komisie druhého kola súťaže Európske hlavné mesto kultúry – Slovensko 2013 [online]. Bratislava, 2008, s. 5. Dostupné z: http://old.culture.gov.sk/uploads/UT/Cm/UTCmC32s1YF2nyn9ggUhZQ/report_sk_final.rtf

- *zmluvné podchytenie spolupráce a programová príbuznosť s mestom Prešov*⁷⁴

6.4 Spolupráca mesta Košice s mestom Prešov v rámci EHK 2013

6.4.1 Projekt Pentapolitana

Mesto Košice sa pred svojou výhrou aj ako podmienkou víťazstva zaviazalo spolupracovať s mestom Prešov v rámci EHK 2013. V zmysle tejto spolupráce vznikol projekt Pentapolitana. Pentapolitana bolo už z histórie združenie piatich východoslovenských miest – Bardejova, Košíc, Levoče, Prešova a Sabinova. Košice sa svojím projektom snažili toto združenie navrátiť a posilniť vzájomné vzťahy prostredníctvom obchodnej a kultúrnej spolupráce daných piatich miest. *„Projekt Pentapolitana má za cieľ zaujať prostredníctvom umeleckých, edukatívnych a podporných aktivít čo najširšiu časť verejnosti, podnietiť jej záujem a participáciu na kultúrnom živote v mestách, rozšíriť kultúrne publikum ako aj spojiť kultúrnych operátorov samosprávy a tretieho sektoru. Ide o súbor aktivít a spolupráce n. o. Košice 2013 s kultúrnymi operátormi nielen v mestách Pentapolitany, ale aj v ďalších mestách, ktoré prejavili záujem o spoluprácu (napr. Poprad, Vysoké Tatry, Kežmarok, Medzilaborce, Stará Ľubovňa). Na základe Memoranda o spolupráci je mesto Prešov hlavným partnerom.*“⁷⁵ Projekt sa skladal z troch nosných programov:⁷⁶

- Vytvorené v...
Tento program mal podporiť alternatívnu kultúru, lokálnych umelcov a klubovú scénu. Ďalej sa zaoberal edukačnými aktivitami, tvorivými dielňami a súťažami mladých tvorivých ľudí vo sfére kultúry, umenia a kreatívneho priemyslu.
- Návrat k hodnotám
Priblíženie histórie miest prostredníctvom vydania publikácie, stvárnenie a interpretácia historických udalostí pre širokú verejnosť boli hlavnými cieľmi tohto programu.
- Regionálne kultúrne koridory
Hlavnou ideou programu bolo spoznávanie a prezentácia spoločnej histórie, kultúry a hodnôt s partnermi na druhej strane hraníc v Poľsku, Ukrajine a Maďarsku a nadviazanie cezhraničnej spolupráce.

6.4.2 Dopad projektu Pentapolitana na mesto Prešov

Každý rok bola vo výročnej správe Košice – EHK 2013 podkapitola venovaná projektu Pentapolitana, čo sa podarilo za ten rok v rámci projektu dosiahnuť a aké sú ciele na ďalší rok. V roku 2009 sa vo výročnej správe písalo o koncepte projektu a ako jeho prostredníctvom chcú rozšíriť projekt Interface 2013 na celé východné Slovensko. Počas roku

⁷⁴ MINISTERSTVO KULTÚRY SR. *Záverečná správa zo stretnutia výberovej komisie druhého kola súťaže Európske hlavné mesto kultúry – Slovensko 2013*. Bratislava, 2008, s. 5-6. Dostupné z:

http://old.culture.gov.sk/uploads/UT/Cm/UTCmC32s1YF2nyn9ggUhZQ/report_sk_final.rtf

⁷⁵ KOŠICE 2013. *Pentapolitana* [online]. [cit. 2015-05-09]. Dostupné z:

<http://www.kosice2013.sk/projekty/pentapolitana/>

⁷⁶ *tamtiež*

2009 sa mapovali mestá a budovali sa v nich partnerstvá. Osobitná podkapitola bola venovaná mestu Prešov, kde bolo vyjadrené, ako úzko s ním chcú Košice spolupracovať a aké exkluzívne postavenie bude mať v projekte Pentapolitana.⁷⁷

Výročná správa roku 2010 sa v časti projektu Pentapolitana a mesta Prešov takmer nelíšila, akurát bola pridaná informácia o komunikácii medzi mestami (spolupráca organizovania podujatí, návrh o vytvorení grantového podporného systému).⁷⁸

V roku 2011 sa vo všetkých mestách realizovali tri projekty:

- Do mesta nie je ďaleko
Prezentácia projektu Interface a organizácia Trhu kreativity, buď ako samostatného podujatia alebo v rámci iných miestnych podujatí.
- Oscarové mestá
Premietanie oscarového filmu Obchod na korze, filmové a fotografické dielne City report, prezentácie programov a projektov, workshopy na tému holokaustu.
- 5 kilogramov
Workshopy na tému holokaustu na základných a stredných školách, z ktorých výsledky boli prezentované na výstavách v netradičných priestoroch. Súčasťou výstav boli aj divadelné predstavenia prešovského umeleckého združenia Cirkus 49, divadiel Thália, Bápodi a Babadlo a študentov košického konzervatória.⁷⁹

V roku 2011 sa v spolupráci s mestom Prešov uskutočnil nultý ročník festivalu POKE, zameraný na súčasnú košicko-prešovskú kultúrnu scénu. Festival sa uskutočnil v Drienovskej Novej Vsi, ktorá sa nachádza medzi týmito dvoma mestami. POKE bol zorganizovaný košickým kultúrnym centrom Tabačka a prešovským klubom Wave.⁸⁰

V roku 2012 projekt Pentapolitana uskutočnil všetky cielené projekty ako Oskarové mesto Sabinov, Bardejovské Mystérie, Prešovská súčasná populárna hudba, Majster Pavol a prepojil ich s Košicami 2013. V Prešove podporil „Prešovský hudobný Liverpool“, miestnu divadelnú scénu a Galériu designu a architektúry.⁸¹

Počas celého roka 2013 sa konali aktivity projektu Pentapolitana. Počas dní Pentapolitany v Košiciach sa prezentovalo cez 400 umelcov z Bardejova, Košíc, Levoče, Prešova a Sabinova. Konkrétne v Prešove sa každý mesiac uskutočňoval Open Mic – voľný priestor pre talenty v oblasti hudby a poézie. 10. júna prebehol Slovenský Liverpool – podujatie, ktoré

⁷⁷ KOŠICE – EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY 2013, N. O. *Výročná správa 2009* [online]. 2009, s. 53 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.kosice2013.sk/wp-content/uploads/downloads/2014/09/Vyrocnasprava-2009.pdf>

⁷⁸ KOŠICE – EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY 2013, N. O. *Výročná správa 2010* [online]. 2010, s. 57 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.kosice2013.sk/wp-content/uploads/downloads/2014/09/Vyrocnasprava-2010.pdf>

⁷⁹ KOŠICE – EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY 2013, N. O. *Výročná správa 2011* [online]. 2011, s. 49-50 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: http://www.kosice2013.sk/wp-content/uploads/downloads/2013/02/vyrocnasprava_2011.pdf

⁸⁰ tamtiež

⁸¹ KOŠICE – EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY 2013, N. O. *Výročná správa 2012* [online]. 2012, s. 62 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.kosice2013.sk/wp-content/uploads/downloads/2014/09/Vyrocnasprava-2012.pdf>

monitorovalo historickú a súčasnú prešovskú hudobnú scénu. Young Art Blood prezentoval tvorbu mladých umelcov z východného Slovenska v oblasti nových foriem umenia a organizoval ho prešovský klub Wave. V rámci EHMK 2013 boli taktiež podporené akcie Jazz Prešov 2013 a hudobno-pohybové workshopy Arttrance.⁸²

O podujatiach v roku 2014 a 2015 nebolo možné nájsť žiadne informácie pretože v súčasnej dobe nie je dostupná výročná správa Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013, n. o. za rok 2014 a na oficiálnej internetovej stránke projektu Pentapolitana nie je možné nájsť žiadne informácie o projekte; na stránke sa nachádza internetový magazín, ktorého príspevky, ako je možné vidieť v prílohe č.5 sa týkajú rád na zbavenia sa bolesti hlavy, zlepšenie životného štýlu či tovaru v akcii.⁸³

6.5 Záver

V druhom kole súťaže o titul Európske hlavné mesto kultúry hlasovala výberová komisia v závere medzi mestami Prešov a Košice. Po najtesnejšom výsledku hlasovania bol titul udelený mestu Košice, pod podmienkou úzkej spolupráce s mestom Prešov. Spolupráca bola realizovaná prostredníctvom projektu Pentapolitana, ktorý okrem Prešova a Košíc spájaj ďalšie tri východoslovenské mestá – Bardejov, Levoču a Sabinov. V priebehu rokov 2009 až 2013 sa v Prešove uskutočnilo viacero aktivít a podujatí v rámci projektu Pentapolitana, aj keď to určite nebola spolupráca v takej miere, o akej písali Košice vo Výročnej správe 2009 (kap. 4.2). Na záver je potrebné dodať, že v súčasnosti je veľmi ťažké nájsť informácie o projektoch a podujatiach podporených Košicami EHMK 2013 a oficiálna internetová stránka projektu Pentapolitana - www.pentapolitana.sk - je stránkou internetového magazínu a neposkytuje žiadne informácie o projekte.

⁸² KOŠICE – EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY 2013, N. O. *Výročná správa 2013* [online]. 2013, s. 40-42 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: http://www.kosice2013.sk/wp-content/uploads/downloads/2014/08/KE_2013_vyrocná_správa_2013-final.pdf

⁸³ *Pentapolitana* [online]. [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://pentapolitana.sk>

7. Záver

Európska únia zohráva významnú rolu v oblasti podpory európskej kultúry. Podporu kultúry vníma nielen ako ochranu a zachovanie kultúrneho dedičstva, ale aj ako pomoc kultúrnym a kreatívnym sektorom, ktoré môžu na oplátku vytvoriť nové pracovné miesta, znížiť nezamestnanosť a zvýšiť záujem občanov o kultúrne dianie. Cena Európske hlavné mesto kultúry je jedným z projektov Európskej únie, ktorý už tridsať rokov vytvára z európskych miest kultúrne a kreatívne centrá.

V roku 2006 na Slovensku prebehla výzva o podanie prihlášok na EHMK 2013, ktorej sa zúčastnili mimo iných aj mestá Prešov a Košice. Mesto Prešov prišlo so silnou koncepciou kandidatúry s názvom (ne)Objavený drahokam, víziou ktorej bolo vytvoriť najsilnejšie kreatívne a kultúrne centrum na východnej hranici EÚ, ktoré bude plne podporované rozmanitou a početnou populáciou, ako aj zdrojmi z kultúrneho, prírodného dedičstva a priemyslu. Od kandidatúry mesta Košice sa Prešov líšil aj organizačnou štruktúrou a finančným plánom, ktorý bol viac prepracovaný, rátal s väčšou finančnou podporou z verejných aj súkromných zdrojov a tiež s vlastnými zdrojmi, ktoré v košickom pláne neboli vôbec zahrnuté. Prešov taktiež počítal s väčšími celkovými nákladmi a s takmer o polovicu väčšími nákladmi na investičné projekty.

V druhom kole súťaže po najtesnejšom hlasovaní výberovej komisie sa stalo víťazom mesto Košice. Výberová komisia mu udelila titul pod podmienkou úzkej spolupráce s mestom Prešov. Vo výročných správach mesta Košice – EHMK 2013 bol vyjadrený záväzok o exkluzívnej spolupráci. Projekt Pentapolitana mal združovať okrem Prešova a Košíc ešte tri východoslovenské mestá – Bardejov, Levoču a Sabinov. V priebehu rokov 2009 až 2013 sa uskutočnili niekoľko projektov a podujatí v mestách, avšak spolupráca s Prešovom určite nenastala v takej miere, v akej to bolo prisľúbené. Navyše po roku 2013 neexistuje žiadna zmienka o projekte Pentapolitana v dostupných informačných zdrojoch. Záverom je treba dodať, že internetové stránky Ministerstva kultúry SR ako aj stránka Košice EHMK 2013 sú veľmi nepriehľadné a nedajú sa v nich nájsť dostatočné informácie ohľadom podpory projektov v rámci EHMK 2013. Taktiež oficiálna stránka projektu Pentapolitana (www.pentapolitana.sk) neposkytuje žiadne informácie o projekte a nachádza sa na nej informačný magazín, kde sa môžete jedine dočítať ako sa zbaviť migrény alebo o ponuke pánskych nohavíc v akcii.

8. Zoznam literatúry

8.1 Knižné zdroje

EUROPEAN COMMISSION. *Creative Europe: The European Union programme for the cultural and creative sectors 2014-2020*. Luxemburg: Publications Office of the European Union, 2013. ISBN 978-92-79-32444-4.

EUROPEAN UNION. *Consolidated treaties: Charter of fundamental rights*. Luxemburg: Publications Office of the European Union, 2010, s. 121-122. ISBN 978-92-824-2577-0.

EURÓPSKA ÚNIA. *Politiky Európskej únie: Kultúra a audiovizuálna oblasť*. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2014. ISBN 978-92-79-41553-1.

EURÓPSKA ÚNIA. *Program Kreatívna Európa, čo mi ponúka?: Príručka pre profesionálov v audiovizuálnych a kultúrnych sektoroch*. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2014. ISBN 978-92-79-30957-1.

MESTO PREŠOV. *Kandidatúra mesta Prešov na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Prešov, 2008.

MESTO KOŠICE. *Košice - kandidát na titul Európske hlavné mesto kultúry 2013*. Košice, 2008.

8.2 Internetové zdroje

COMMITTEE OF THE REGIONS. Education, Youth, Culture and Research (EDUC). *Committee of the Regions* [online]. [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: <http://cor.europa.eu/en/activities/commissions/educ/Pages/educ.aspx>

EUROPEAN COMMISSION. Creative Europe: Supporting Europe's cultural and creative sectors. *European Commission* [online]. [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/opportunities/index_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. EACEA: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency [online]. [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/about-eacea_en

EUROPEAN UNION. *Cultural statistics* [online]. Luxemburg: Publications Office of the European Union, 2011, s. 45-84 [cit. 2015-04-26]. ISBN 978-92-79-16396-8. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3930297/5967138/KS-32-10-374-EN.PDF/07591da7-d016-4065-9676-27386f900857?version=1.0>

EURÓPSKA KOMISIA. Informácie o Európskej komisii. *Európska komisia* [online]. [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/about/index_sk.htm

EURÓPSKA RADA, RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. Rada pre vzdelávanie, mládež, kultúru a šport (EYCS) *Európska Rada, Rada Európskej Únie* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/sk/council-eu/configurations/eycs/>

EURÓPSKA ÚNIA. Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1622/2006/ES z 24. októbra 2006 o činnosti Spoločenstva na podporu projektu Európske hlavné mesto kultúry na roky 2007 a ž 2019. In: *Úradný vestník Európskej únie*. 2006. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006D1622&from=CS>

EURÓPSKY PARLAMENT. Výbory: Kultúra a vzdelávanie. *Európsky parlament* [online]. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/committees/sk/cult/home.html>

GARCIA, Beatriz a Tamsin COX. *European Capitals of Culture: Success Strategies and Long-Term Effects* [online]. European Union, 2013, s. 10 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL-CULT_ET%282013%29513985_EN.pdf

KOŠICE 2013. *Pentapolitana* [online]. [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.kosice2013.sk/projekty/pentapolitana/>

KOŠICE – EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY 2013, N. O. *Výročná správa 2009* [online]. 2009, s. 53 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.kosice2013.sk/wp-content/uploads/downloads/2014/09/Vyrocnna-sprava-2009.pdf>

KOŠICE – EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY 2013, N. O. *Výročná správa 2010* [online]. 2010, s. 57 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.kosice2013.sk/wp-content/uploads/downloads/2014/09/Vyrocnna-sprava-2010.pdf>

KOŠICE – EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY 2013, N. O. *Výročná správa 2011* [online]. 2011, s. 49-50 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: http://www.kosice2013.sk/wp-content/uploads/downloads/2013/02/vyrocna_sprava_2011.pdf

KOŠICE – EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY 2013, N. O. *Výročná správa 2012* [online]. 2012, s. 62 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://www.kosice2013.sk/wp-content/uploads/downloads/2014/09/Vyrocnna-sprava-2012.pdf>

KOŠICE – EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY 2013, N. O. *Výročná správa 2013* [online]. 2013, s. 40-42 [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: http://www.kosice2013.sk/wp-content/uploads/downloads/2014/08/KE_2013_vyrocna_sprava_2013-final.pdf

MINISTERSTVO KULTÚRY SR. *Záverečná správa zo stretnutia výberovej komisie druhého kola súťaže Európske hlavné mesto kultúry – Slovensko 2013* [online]. Bratislava, 2008. Dostupné z:

http://old.culture.gov.sk/uploads/UT/Cm/UTCmC32s1YF2nyn9ggUhZQ/report_sk_final.rtf

Pentapolitana [online]. [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://pentapolitana.sk>

9. Zoznam obrázkov a tabuliek

9.1 Zoznam obrázkov

Obrázok 1 Organizačná štruktúra Asociácie pre manažment projektu EHMK 2013	31
Obrázok 2 Organizačná štruktúra Košice 2013, n. o.....	39

9.2 Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Zdroje financovania Prešov - EHMK 2013	32
Tabuľka 2 Rozpočet podujatia Prešov – EHMK 2013.....	32
Tabuľka 3 Investičné náklady Prešov – EHMK 2013.....	33
Tabuľka 4 Zdroje financovania Košice – EHMK 2013	40
Tabuľka 5 Plánované výdavky Košice – EHMK 2013	41

10.Prílohy

10.1 Zoznam príloh

Príloha 1 Harmonogram členských štátov na Európske hlavné mestá kultúry	51
Príloha 2 Rozpočet podujatia Prešov – EHMK 2013.....	52
Príloha 3 Investičné náklady Prešov – EHMK 2013.....	53
Príloha 4 Zdroje financovania investičných nákladov na Prešov – EHMK 2013.....	54
Príloha 5 Internetová stránka www.pentapolitana.sk a časť jej obsahu	55